

A decorative border made of repeating floral motifs, including leaves and small flowers, framing the central text.

Emlékek

Szülfalunról

Szülőfalum múltja után 1946-47 telén kezdtem érdeklődni. Akkor még élt néhány 90 év feletti ember. Közöttük legértelmesebb volt Horváth János. Egyszerű napszámos ember létére okosan el tudott beszélgetni a régi dolgokról, pl. az iskolaépítésről 1976-77-ben. Tudta, mi az „alapítólevél,” meg tudta mondani, hova építették be.

A nép között élő mondákat, szokásokat a tanítványaimmal gyűjtöttük. Előre bocsátom, csak laikus ember munkája, amit és ahogyan leírtam. Mindazt, amit rögzíteni tudtam, a szülőföld iránti szeretet, a szülőfaluhoz való kötődés íratta le velem.

Nagybakónak, 1997.

Papp Valéria Sarolta
nyug. mat.-fiz. tanárnő

**„Nem tudhatom, hogy másnak e
tájék mit jelent,
nekem szülőhazám itt e lángoktól
ölelt
kis ország, messzeringó gyermek-
korom világa,
Belőle nőttem én, mint fatörzsből
gyöngé ága
S remélem, testem is majd e földbe
süpped el.”**

(Radnóti M.)

Forrásmunkák:

- a./ Holub József történész: „Zala megye története”
- b./ Kisbán Emil: „A magyar Pálosrend története”
- c./ Dr. P. Gyéressy B. Ágoston: „Acta Paulinorum” II. kötet;
latinból fordította: Krugné Fehér Magdolna gim. tanár
- d./ 1761-ből plébániánk anyakönyvi feljegyzése;
latinból fordította: Dr. Gasztonyi Ferenc nyug. háziorvos
- e./ Dr. Kerecsényi Edit múzeológus gyűjtése a faluról
- f./ A nép ajkán élő emlékek
- g./ Saját emlékek

Köszönetemet fejezem ki azoknak, akik segítségemre voltak munkám elkészítésében.

A mai elnevezés **Nagybakónak**, az eltűnt **Pusztá** néven ismert falu vagy pusztá - ma már csak egy dűlő neve - helyén épült "Száká" és **Bakónak** egyesülése után, a XIX. század közepe óta használt falunév.

**A falu elnevezései a különböző korokban a Megyei Levéltár
feljegyzései alapján**

- II. András uralkodása idején: 1203. Baconuk
1226. Bachonuc
- IV. Béla uralkodása idején: 1259. Bakonuk
1270. Bakolnuk
- Károly Róbert uralk. idején: 1320. Bakonuk
1322. Keth Bakonuk
1326. Bakolnak-Bakonuk
1339. Duas villas Bakonuk
1340. Bacolnuk-Bakolnuk
- Nagy Lajos uralk. idején: 1363. Egyházas Bakonuk
1366. Bakonuk super et inf.
1372. Egyházasbakonok
1373. Bakolnok
1381. Alsoꝝ Bakonuk-Felseubakonuk
- Mária és Zsigmond idején: 1382. Bakonuk
1387. Bakonok
1389. Bakonuk
1401. Kysbakonok
1405. utra que Bakolnok
1409. Bakolnuk
1428. Nagbakonok
- Mátyás uralk. idején: 1483. Felsewbakonok
- II. Lajos uralk. idején: 1519-21-24. Felsew Bakonak, Bakolnok
Alsó Bakonok

I. A falu földrajzi elhelyezkedése:

Nagykanizsától ék-re fekszik. Van egy pontja a határának, amelynél 7 község határa találkozik. Nagybakónak, Újudvar, Gelsesziget, Gelse, Orosztony, Kerecseny, Zalaújlak. Ezért ezt a területet „Héthatárnak” nevezik. Keletről Zalaújlak, Csapi, délről Nagyrécse, nyugatról Újudvar a szomszédunk.

Dombok között, a domboldalakon és a völgyben épült, ezért látszik rendezetlennek, mert az utcáknak is követniük kell a domborzati viszonyokat. A falu helyén nagy tölgyes és bükkös erdők voltak. A két falurészt mocsár választotta el, amelyet a múlt század második felében, az 1848-as szabadságharc után csapoltak le. A levezető árok neve Bakónak pataka, másutt Bakónaki patak, amely összegyűjti a környék vizeit, és Légrádnál ömlik a Murába.

II. Visszatekintés Holub József és dr. Kerecsényi Edit volt múzeum-igazgató munkája alapján, és a nép között élő monda felhasználásával.

A nép Könyves Kálmán uralkodásához fűzi a falu nevének eredetét. Bakónak és Zalaújlak között akkora patak folyt, amelyre Bakó molnár malmot építhetett.

Egy alkalommal Könyves Kálmán királyunk erre utazott Dalmáciába, amikor a királyi hintó kereke eltörött éppen akkor, amikor a malomhoz érkeztek. Amíg a molnár a kereket megjavította, vendégül látta a királyt és kíséretét. Bakóné asszony finom ebéddel traktálta meg király öfelségét. A kerék elkészülte és felszerelése után öfelsége megajándékozta Bakó urat. Kinyújtotta karját, körülmutatott és azt

mondta: „Ezt az egész területet pedig adjuk Bakónak munkájáért és a szíves vendéglátásért.” A határrészt a mai napig Bakómonának nevezik. Eddig tart a nép között élő monda, amelyet 1947-ben Horváth Jónás, akkor 93 éves bácsi mondott el.

A levéltári anyag alapján:

IV. Béla uralkodása idején, 1256-ban egy részén a településnek a zalai vár jobbágysai laktak, másik részén a nemesi birtokok lehettek. 1259-ben Bakónaki Gál (vagy Pál?) egy 3 holdas szőlőt adott el Holpári Gunolt fia, Henriknek.

Ugyanakkor Bakónaki Pál és rokonai egy ekealja földet is eladtak neki Baczónakon. (Bacónak most szőlőhegy)

Ebben az időben szó van Bakónaki Pál fiairól: Pálról, Mihályról és Mojs (vagy Majsról), akik szintén birtokosok voltak. 1270-ben Mojs mesternek pere volt a várjobbágysokkal egy szőlőbirtok miatt.

Mojsnak, másként Majosnak fia, Pető volt, akit 1339-ben a megyei közgyűlésen perbe fogta Bakónaki István fia, Tamás. Tamás szerint Pető egy birtokot elfoglalt, amely az ő nagyapjái Dénesé volt, amely terület ősi jogon őt illetné. 1349-ben még szó van a Majs családról, de aztán nem lehet találkozni a nevükkel.

Nagy Lajos uralkodása alatt 1360-ban királyi adományként kapták Egyházasköveseket Kanizsai István zágrábi püspök és testvérei. A birtokba való beiktatásukat azonban megakadályozták Bakónaki Miklós fia, Mihály és Kozma fia, György. 1372. évi nádori gyűlésen a király prókátora előadta, hogy Egyházaskövesek várföld, és ezért királyi jogot illet. A vármegye hatósága szerint azonban sosem volt várföld, azt Pető nemesi jogon bírta, mint ősei földjét.

1387-ben Bakónaki András fia, Péter, mivel Horváti János híve volt, megbízhatatlannak, hűtlennek, (infidelis) bizonyult, elvesztette itteni birtokait, amelyeket a Kanizsai család kapott meg Mária királynőtől és Zsigmond királytól. Újabb adományt is kaptak 1411-ben. Megszerezték még Kisbakonakot is, amelyet régi birtokosa szintén hűtlensége miatt veszített el 1401-ben.

V. László és Hunyadi Mátyás uralkodása alatt 1443. és 1489. között találkozunk Török László kanizsai várnagy nevével, aki Bakónaki előnevet viselt. A középkori falunak szoros kapcsolata volt Kanizsa várával és a tulajdonos Kanizsai családdal. 1439. őszén Albert király halála után 2 pártra szakadt az ország. A Kanizsai család Erzsébet özvegy királyné pártján állt. Az Ulászlóhoz hű Rozgonyiak ezért megtámadták a kanizsai várat, amelynek ekkor Bakonaki Török László és Nádasdi Osvát volt a várnagya.

A várat csak a nagyhatalmú Alsólendvai Bánfiak segítségével tudták megvédeni. Ezért a segítségért súlyos árat fizettek a Kanizsai testvérek. A kötelezettségeket írásban, oklevélben rögzítették 1443-ban.

Az oklevél így kezdődik:

„Mi, Bakonaki Török László, Nádasdi Osvát kanizsai várnagyok, ... Bakonaki Balko... (felsorolva az összes familiáris). Ezek szerint a faluból többen is részt vettek a vár ostromában. 1444-ben Bakónaki Szabó László fiait, 1451-ben Bakonaki Imre fiait említi az írás. Ők elzálogosították a Bakonok vizén túl lévő részüket Török Lászlónak és fiainak. (Sziva utca végén ma egy nagy részét a határnak „Török-föld”-

nek neveznek) 1483-ban Grédei Horvát Lőrincet iktatták be Török László ellenében nádori parancsra zálogjogon.

1479-ben Bakonaki Simon zálogosította el részét Vadlövő Lászlónak, majd 1489-ben a bakonaki hegyen levő szőlőjét Bakonaki Lukácsa Barnabásnak.

A Török család Pati előnévvel is szerepel, mint birtokos, azonban ez a birtoklás nagyon zavaros. Mivel társa volt Bocskai Istvánnak, ezért elvesztette birtokait, amelyek közül 1486-ban Bornemissza János alkincstártartó megkapta Egyházasbakonakot. Mivel Bornemissza kegyelmet eszközölt ki Török számára, ezért viszonzásképpen neki adta Török László felsőbakonoki és egyházasbakonaki birtokainak felét. Bornemissza halála után 1491-ben Kanizsai Miklós kapta meg ezeket a birtokokat II. Ulászlótól.

1507-ben Kanizsai György és Szabari Püspök Benedek birtokaiba Nádasi Gergelyt iktatták be. Ekkor említik a királyi emberek között Bakonaki Kalmár Jánost, Bakonaki Lukácsa Simont és Bakonaki Kantha Jánost (ma egy dűlőt ismerünk Kanta néven) mint itteni birtokosokat.

1521-ben Kürtösi Pál kúriájáról írnak. (Kürtös ma szőlőhegy.) 1524-ben Bakonaki Fedorokat emleget az írás. A helység a kanizsai vár 1493. és 1519. évi urbáriumában is szerepel. 1557-ben 7 hordó dézsmabort szállított el innen a várúr.

1535-ben Bornemissza Jánosnak 12 jobbágyportája

1542-ben az egyik Bakonak plébánosának	1	"	
Zalay Jánosnak	6	"	
az örményesi pálosoknak	4	"	volt.

„Uterque” Bakonakon (valószínű Felső Bakonak) 39 egytelkes nemes élt, köztük a népes Györffy, Károl, Bornemissza, Szabó, Kis nemzetség „dikáit” írták össze.

A kisebb nemesek Felső-Bakonakon laktak, de a XVI. sz.-ban volt itt része a Somogy megyei Berzence várúrának, Kerecheni Zalay Kelemennek is (1554.)

Egy másik név „Bakonaki” előnévvel 1556-ból, akit mint várkapitányt említik: Bakonaki Szalai Benedek. 1556. szept. 22-én a következőket írta Kanizsai Orsolyának:

„...im, a németek itt vannak, a külső város elége péntek estve... ki azt mondja, hogy a németek égették el, ki azt mondja, hogy a török...”

Ha „Bakonaki” előnévvel várnagya, várkapitánya volt Kanizsa várának, a jobbágyaiknak is ott kellett harcolniuk a kor szokásai szerint.,

Török kapcsolatok:

1600-ban a Kanizsa ellen felvonuló török csapat teljesen elpusztította mindkét falut. A nemesi kúriák és gazdaságaik elpusztultak. Velük együtt pusztultak a jobbágyporták is. A lakosság az erdőkbe és a völgyben levő mocsár zombékjaira húzódott. A nép ajkán úgy él, hogy állandó felvonulási területük volt a lerombolt faluk helyén. Valószínű Kistrécsce felől Bakomonán át portyáztak Zalavár felé. A

másik útjuk a mostani Török csapás néven ismert út, amelyen a 7 Eördögh testvér - akik Gelsén laktak - többször szétverték őket. Fennmaradt a mondás:

- Heten vannak, mint a gelsei Eördöghök. -

A lakosság az erdőkből, mocsárból - melyek jó búvóhelynek bizonyultak, - többször visszatértek a lerombolt falukba, és próbálkoztak újra építkezni, de minannyiszor szétverték a házaikat.

1629-ben ismételten megpróbálkozott a nép a faluk felépítésével. 60 család sikeresen visszatelepedett. A török földesúrnak 60 Ft sarcot, 9 Ft adót, és minden háztól egy köből gesztenyét fizettek.

1664-ben újra felégették a falvakat, de a nép szilárd akaraterővel csak visszatelepedett. A hódoltság alatt Bassa agának 8, a szultánnak évi 3 Ft-tal adóztak. 1686-ban Buda visszafoglalása és a törökök kiűzése után az elmenekült lakosság megkezdte a két középkori falutól 2-3 km-re az újjáépítést a völgyben. Az összeírásokban Nemes-Bakónak, másutt Alsó-Bakónak néven szerepel.

1690-ben volt az első összeírás. 1696-ban Alsó-Bakonakon, amely előbb jobbágyok lakta terület volt, már csak egy jobbágy élt. Ekkor Alsó-Bakonok Festetich Pál tulajdonában volt. Nemes-Bakonakon 1699-ben 13-an adóztak. 1700-ban 11 nemest és 2 zsellért írtak össze. A szőlőhegyen szép számmal voltak az extraneus birtokosok is.

A Rákóczi-féle szabadságharc után az amúgy is megfogyatkozott lakosságot a különböző járványok is pusztították. 1711-ben 20 gazdából 13 meghalt pestisben. 1750-től indult fejlődésnek a helység. Ekkor már új nemesi nevekkel találkozunk: Jagodics Márton és a Rajkovics családok szerepelnek az írásokban.

1770-ben a nemesi családok 55 taggal szerepelnek az összeíráskor. 105 szeriális jobbágy és 6 extraszerialista család lakott a faluban. Ezek: 1 zsidó 4 Ft, 1 molnár 9 pm gabona jövedelemmel, 1 csordás, 1 árendás juhász 46 juhhal, 1 neocolonus és a tanító. Plébánosa is volt. Az Összeírtak között libertinusok és jövevények is találhatóak. Telki földeken, irtásokon és réteken gazdálkodtak, és ezek után árendát fizettek, de a termésből részt nem kellett adniuk. Szőlőt műveltek, kukoricát termesztettek, sőt a búzatermesztés is jelentős volt.

A XVIII. században szerepel egy település neve: „Döngölszeg” vagy „Döngölszege” Dr. Szentmihályi Imre megyei levéltáros szerint ez a település vagy a mai „Szurdék” vagy a „Kispatak”-i dülők helyén lehetett, mert ezek kapcsolódnak a „Barátca” dülőhöz, ahol a Pálos kolostor volt, és ezekből emelkedik ki az „Alsőszer” temetője, amelybe 1741-ben templomot építettek. Ebben az időben Bakónak két részből állt: Alsőszerből és Felsőszerből. Alsőszer keleti házsora az „amerikás” keresztnél végződött, ott tölgyes és bükkös erdő kezdődött. Felsőszer ott végződött, ahol most Tóthpeti Ernő háza van. Egy, a vízig kelet-nyugat irányú utcával zárult. Ez az utca az 1848-as szabadságharc után teljesen leégett. Utána építették tovább északi irányba Felsőszeret, majd „Sziva” utcát. (ma: Arany János utca.)

1800-1900-ig.

A XIX. században már a nemesi nevekkel csak a század legelején találkozunk. Elszegényedtek, csak a régi társadalmi viszonyokra emlékeztető elnevezések utaltak az előző évszázadok megoszlására; így: „Nemes utca, Jobbágyi erdő, Jagadics kert, Kanta, Úrkuta, Kúria, Törökföld.

Száka egyik utcasora ott végződött, ahol a „Dobos” „Rapát” volt. Fönt, az egyenes utcasor teljesen új település. A két falurész között akkora víz volt, hogy csónakkal jártak át Bakónakra a templomba.

A szabadságharc megtizedelte a falu népét. Nagy változások történtek a század második felében. Két ízben járvány pusztított a felnőttek és a gyermekek között. Az utolsó olyan nagyméretű volt, hogy temetőt kellett nyitni Szákán, mert nem győzték a halottakat csónakon átszállítani az alsószeri temetőbe.

A legjelentősebb két tényező ebben a században az elmocsarasodó víz lecsapolása, és a határ újra tagosítása volt.

A mocsarat lecsapolták, és Bakónak pataka, másutt Bakónaki patak néven szerepel azóta a térképen a levezető árok. Ekkor vette fel az összekapcsolt két település a „Nagybakónak” nevet. A patak két oldalán ma is vizenyősek a rétek, és sok természetes forrás van a szákai oldalon, ezért ezt a területet „Kútvölgy”-nek nevezik.

A másik nevezetes dolog a tagosítás. A nemesi birtokok eltűntek. Egy osztrák mérnök végezte a tagosítást. Hogy milyen alapon történt a

határ elosztása, nem tudták a legöregebbek sem megmondani. Volt olyan család, amelyik csak erdőből 33 kat. holdat kapott. Kialakult a következő társadalmi tagolódás: nagygazdák, a közép- és a kiscgazdák, és a nincstelenek és 1-2 holdasok.

1900-tól:

A falu az ezredforduló után nagy lépésekkel fejlődött. Az első 14 év nyugalmi állapota idézte elő a gyarapodást mind gazdasági, mind népességszaporodás tekintetében. Szorgalmas nép lakta, a tagosítás után kapott földeken sokirányú termelés folyt. Gabona féléket, kukoricát, burgonyát, hajdinát, zöldségféléket, kendert termeltek. Bár az értékesítés a lehetetlen útviszonyok mellett nehéz volt, mégis szépen megélt a nép a szorgalmas munkája után.

A nincstelenek nagy része kivándorolt Amerikába, hogy néhány évi ottani munkájával összegyűjtött pénzén itthon földet, házat vásároljon. Ugyancsak sokan dolgoztak Fiumében, a kikötő építésénél. Mások az uradalmakban aratóként keresték meg a kenyerüket.

Az I. világháború megállította ezt a szépen indult fejlődést. Úgy gondolom, hogy a kiegyezés utáni 47 év nyugalma és fejlődési lehetősége sem azelőtt, sem azóta nem található fel a falunk életében.

A háború kitörése a fiatal férfiakat, néhány hónap múlva középkorúakat is a frontra szólította. Katonáink az olasz és az orosz fronton harcoltak. Míg a férfiak a frontokon küzdöttek, az asszonyok

dolgoztak a földeken. Szántottak, arattak, gyakran a 12-14 éves gyermekeikkel. Nehéz idők voltak. A legnagyobb elismeréssel lehet csak a kor asszonyairól megemlékezni.

Hamarosan a tábori lapok mellett érkeztek a hivatalos jelentések is a hősi halottakról.

Nem volt elég a háboru nyomorúsága, újabb járvány, a „spanyol” is felütötte fejét. Nem volt ritka az olyan nap, amikor útközben letették az utcára a halottat, bementek a másik felett a szertartást elvégezni, és a szertartás végeztével mindkét halottat vitték a temetőbe. Az iskolában volt olyan osztály, amelyik létszáma a felére csökkent.

**Szilaj lelkesedés
Foly bennem, mint tűzár,
A vérszag és a füst
Megrészegíte már,
Előre rontok én,
Ha élek, ha halok!
Utánam, katonák!
Utánam, magyarok!**

(Petőfi S. „Csatában)

I. Világháború

Hősi halottak:

1. Ács István
2. Beke János
3. Boros János
4. Bozsok József
5. Csöndör Péter
6. Erős Pál
7. Gaál Imre
8. Gyutai Ferenc
9. Hegedüs Tamás
10. id. Horváth József
11. Iván Lajos
12. Kendli Vendel
13. Korona Lajos
14. Lőrincz János
15. Lukácsi János
16. Lukácsi Ferenc
17. Nagy Kálmán
18. Németh Pál
19. **Papp Pál Sándor** A falu első hősi halottja. + 1914.
aug. 21. Lengyelország
20. Szántó István
21. id. Szijártó Imre
22. Szita Sándor
23. Tóber József

Az aláhúzott nevek a II. világháborúban megismétlődnek a fiúk nevében.

1919.

Külön kell foglalkozni ezzel az eseménnyel, amely úgy rányomta bélyegét a falunkra, hogy miatta ma is mellőzött községe Zalának.

Vezéralakja Zoltán János volt. Gyűlést hívott össze, ahol a téma az élelmiszer, - ruha, - petróleum,- cukorjegyek igazságtalan elosztása és a rekvirálás volt.

A nép elégedetlenségét kihasználva egyesek bűjtogattak, szervezkedtek Zoltán János behívására megjelent vöröskatonaság ellen.

Nemcsak a falu népét, de Csapi, Galambok férfait is felheccelte az egyik szervező. Botokkal, kapával, kaszával, néhány kézfegyverrel mentek a fegyveres katonaság ellen. A szervezők a háttérben meghúzódva figyelték az eseményeket.

Az összetűzés mindjárt a legelején egy fiatal halálát eredményezte, aki faragószekercével ment neki a katonáknak, akik aztán agyonlőtték Lukácsi Pál fiát, Jánost. A nép ezután szélnek eredt. A továbbiakban, az eseményt követően a direktóriummi tárgyalás után halálra ítélték a 4 gyerekes Kollarics Józsefet.

A kommunizmus bukása után sem maradt nyugton az a bizonyos klikk, akiket ma maffiának neveznének.

Nevüket nem írom le, mert mindnyájan halottak. Rágalmaikkal, hazugságaikkal erkölcsileg, anyagilag tönkretették a családomat. Az a sok gond, megaláztatás, mérhetetlen szegénység, amelyet

családomnak el kellett szenvednie, örökre nyomot hagyott a lelkemben. Bízom benne, hogy a megérdemelt igazságszolgáltatás megtörtént ott, ahol nem emberalkotta, paragrafusok alapján ítéleznek.

1920-30-ig:

Csendben, sok-sok munkával élt a falu népe. Inkább egyházi vonalon voltak kiemelkedő események. Sokan a fiatalok közül Amerikában keresték boldogulásukat. Már az I. világháború előtt és alatt is voltak, akik kivándoroltak, de azok nagy része egy kis anyagi megerősödés után hazajött, földet vásárolt. A tulajdonképpeni kivándorlás a 20-as évek elején, úgy 1925-ig történt. Ők nem jöttek haza, végleg ott telepedtek le.

Ugyancsak a 20-as évek közepén történt egy nagy sorsfordító esemény: az útcsinálás. A megye anyagi segítségével, a falu népének társadalmi munkájával megszűnt az a helyzet, hogy kora ősztől késő tavaszig alig lehetett kimozdulni innen, a dombok közül. Szerencséje volt a községnek, hogy a vármegyei főmérnök falunk szülöttje volt: Szabó Jenő. Ő elkészítette az építési tervet, és vezette is az egész útépitést.

Ezekre az évekre esik az önkéntes tűzoltó egyesület megalakulása is.

Az 1930-as években volt legnagyobb lélekszámú a községünk. Kizárólag a mezőgazdaságban dolgoztak a férfiak és nők. Akik nem tudtak a maguk 1-2 holdjából megélni, azok napszámosként dolgoztak a nagygazdáknál és a kiskanizsai gazdáknál Bagó, Förhénc és Cserfő hegyeken. Akiknek a lakásukon kívül más ingatlanuk nem volt, azok „summás”-nak szegődtek az uradalmi birtokokra. Nemcsak a közeli

uradalmakban dolgoztak bakónakiak, hanem távolabbi nagybirtokokra is leszerződtek 6 hónapra, így Fejér, Somogy, sőt Bihar megyékbe is.

A nyári sok munka után sem pihentek télen. Az asszonyok fontak, a férfiak kosárfonással, a kézi szerszámok felújításával töltötték idejüket.

Az aránylag nyugodt 20 év ismét fejlődést hozott a falu életébe.

1940-es évek:

A nyugalmas munkás éveknek ismét egy szörnyű háború vetett véget. Megállt a fejlődés. A katonai behívások rettegéssel teli napjai következtek. Érkeztek a „SAS”-os behívók. A jegyzőségen állandó telefonügyelet volt. Nem egyszer a vasárnapi szt. miséről hívott ki a kisbíró 4-5 fiataalt, akiknek azonnal indulniuk kellett oda, ahova a behívójuk szólította őket.

Következett a német megszállás ideje 1941. márciusában. Az állandó légiriadók, az aggodás a fronton levő apákért, fiúkért minden család életét megkeserítette. Egy-egy tábori lap érkezése az élőtől, különösen egy hivatalos értesítés a hősi halálról, nemcsak a család életét kavarta fel, de az egész falut izgalomban tartotta. Aztán a leventék búcsúztatása és indítása nyugatra! Majd helykészítés a menekültek számára. Riadalom azért, mert megtörtént a hely kijelölése, ahova a község népének kellett volna menekülnie, ha Kanizsa környékén front alakult volna ki. A középkorú férfiak, nők kirendelése tankcsapdák ásására. A súlyos beszolgáltatások, aztán 1944. karácsonyától egy német csapattest állandó ittléte 1945.

nagypéntekjéig, olyan megterhelés volt a lakosság számára, hogy szinte már elviselhetetlen volt.

Nagypéntek reggelén felsorakoztak a német katonák, és nagy zajjal elvonultak.

A falun halálos csend lett úrrá. Tanácstalan volt a falu afelől, miként is lesz, ha a németek helyett az oroszok szállásolnak be a házakhoz? Mindenki rejtette a kis élelemtartalékát, ha volt egyéb értéke, azt is. Félelem között vártuk a feltámadás ünnepét. Nagyon szomorú húsvétja volt a falunak. Akinek katonája volt, az leste a pillanatot, amikor betoppan az apa, vagy a fiú, akinek hősi halottja volt, az síratta őt, siratta a levente fiát (Tóth Boldizsár édesanyja). Közben egész közélről hallatszott már a front zaja. Nem kellett sokáig várni a bevonulásra, mert 1945 április 1-én bevonultak falunkba az orosz katonák. Kerék József, - aki még az I. világháborúból és orosz fogságból jól beszélt oroszul, - fogadta őket a falu végén fehér zászlóval. Napokig itt voltak a községben.

A hónapok óta szünetelt tanítást azonnal megkezdette az orosz faluparancsnok. Néhány nap múlva elvonult az orosz csapat. Ezután újra kezdte a lakosság a csendes, szorgalmas földműves munkát, és várták haza a fogságból a katonákat és Németországból a leventéket. Sokan csak több év múlva tértek haza az orosz fogságból. Nem kevés azok száma, akiket hiába vártak haza a gyerekek, az egész család. Emlékművet csak 1995-ben tudott az önkormányzat állíttatni az I. és II. világháború hőseinek.

1995. szeptember 9-én kedves, megható ünnepség keretében hullott le a lepel az emlékműről. Jelen voltak: a megyei közgyűlés Elnöke, Varga László, aki az ünnepi beszédben emlékezett meg a hősookról, a képviselőnk, a község vezetői, nem utolsó sorban a hozzátartozók az ország távolabbi részeiből is. Két tanuló az ünnephez kapcsolódó

verset szavalt el: Mihálicz Csaba és Simon Melinda. Következett a koszoruzás, majd hőseink lelki üdvösségéért bemutatott szentmise, amelyet Fliszár Károly esperes celebrált. A Himnusz hangjaival fejeződött be az ünnepség.

II. Világháború

Hősi halottak:

1. Ács József
2. Billege Gábor
3. Bogár József
4. Csárdi József
5. Deli Sándor
6. Galamb Jenő
7. Galamb Pál
8. Gerencsér György
9. Geresdi Pál
10. Goór János
11. Gregor József
12. Hardi József
13. Hegedüs Gábor testvérek
14. Hegedüs Máté
15. ifj. Horváth József
16. Kendli Antal
17. Kovács Károly
18. Lengyel János
19. Lukácsi Pál József
20. Lukácsi Vilmos
21. Mazur János
22. Németh József
23. Ráchel János
24. Ráchel Lajos

25. Simon János
26. Simon József (levente)
27. Sós László
28. Szabó József
29. Szántó József
30. Szentés István
31. ifj. Szijártó Imre
32. Szijártó József
33. Takács Ferenc
34. Takács János
35. Tamics József (munkaszolgálatos)
36. Tóth Frigyes
37. Varga Imre
38. Vigh Sándor (levente)

Polgári áldozatok:

1. Kovács József
2. Lukácsi János
3. Zoltánné Kánnár Teréz
4. Markanics Károly elemi iskolai tanuló
5. Molnár István ”
6. Takács Ferenc ”

Az aláhúzottak apja az I. világháború hősi halottja

1945. utáni 40 év

a./ Közigazgatás: Megszűntek a jegyzőségek, a szavazás után tanácsok alakultak, élükön a tanácsstíkárral és tanácselnökkel. Mellettük fontos szerepet kapott a mindenkori párttitkár.

A beszolgáltatások súlyos teherként nehezdedtek a népre. A jegyrendszert sem kívánjuk vissza. Az 50-es évek „Békekölcsön” jegyzéséből is kivette községünk népe a részét. Összesen 3 tanácsstíkáruk volt: Éberling István, Jakabfi Rudolf és Németh Imre, majd megszűnt nálunk az önálló tanács, Nagyrécsével kellett egyesülni. Nehéz volt számunkra, mert a legkisebb hivatalos ügy elintézése fél napokat vett igénybe. A másik oldala az egyesülésnek, amelyen nagy lépésekkel fejlődött Récse, ugyanolyan mértékben elmaradt a mi falunk.

b./ Következett a termelőszövetkezet megalakítása 1960-ban. A gazdálkodóknak eddigi szorgalmas munkájuk minden eredményéről le kellett mondaniuk. Nem tapasztaltuk sem azt, hogy a termelés meghozta volna a régi gazdaságok terméseredményét, sem a közös állatállomány azt a hasznot, amely a magángazdaságok idején volt. Igaz, a gépesítés elvitte a hasznot, így aztán az év végi elszámolások siralmasak voltak a dolgozó tagok számára. Ezért aztán a fiatalság elindult az iparvárosok és a bányák felé, hiszen itthon reménytelen volt számukra a jövő.

Mivel a tsz nem tudott eredményeket felmutatni, hiába építették meg a szarvasmarha-telepet, azért ezen a vonalon is társulnia kellett Nagyrécsével a községnek. A falu sorsa teljesen megpecsételődött.

Az a kevés fiatal, aki itthon maradt, a kanizsai üzemekben talált munkát. A tsz-ben csak a középkorú férfiak és nők maradtak, akik ragaszkodtak a földműves munkához.

A gazdasági viszonyok leapasztották a község lélekszámát, így a tanulólétszám leesett jóval 100 alá, és ezért az iskolának is meg kellett szűnnie. 1973 óta tanulóinknak Nagyrécsére kell menniük az iskolába. A falu sorsára a pecsét feltevése akkor lett teljessé, amikor 1977-ben egyházi vonalon is függővé váltunk Nagyrécsétől. Ekkor veszítette el községünk teljesen a függetlenségét: fiataljait, értelmiségét. Maradt számára a lejtő, amelyen az elmaradottság és a kihalás felé gyors tempóban csúszik lefelé. Ez lett a sorsa a középkor értékes falujának.

1989. utáni évek:

Megtörtént a politikai fordulat. A választások után azonnal önállósult Nagybakónak. Újra önálló jegyzőség lett. Mindkét ciklusban Pintérné Kiss Csilla a jegyző, a polgármester pedig Hegedüs István.

A közigazgatás vonalán is nehezen ment a válás Nagyrécsétől. Az iskolát nem hozhatták vissza a nagyon alacsony tanulólétszám miatt, és egyéb vonalon is megmaradt a függőségünk.

A tsz-nél az osztozkodás még nehezebb volt. A legproblémásabb a gépparkon való osztozkodás volt. Amikor sokszori gyűlés után végre minden itthon volt, a megválasztott képviselőtestület munkához foghatott.

Azóta a külső utcákat portalanították, hidakat, járdákat építettek, az Öregek Napköziotthonát továbbfejlesztették. Gondoskodnak a szemét elszállításáról. Nagy problémát jelent az önkormányzatnak a munkanélküliek megnövekedett száma. Megszervezték a közhasznú munkák végeztetését. Megnövekedett a nemkívánatos elemek beáramlása az elhagyott lakóházakba. Ők aztán tudják, hogyan kell az önkormányzattal szemben követelésekkel fellépni.

Lezajlott a kárpótlás eseménye. Nagyon nehéz volt a szántóterületek, erdők elosztása. Akik kivették a birtokukat, azok gazdálkodnak az ipari munkájuk mellett. Sokan vannak, akik koruk miatt nem tudják művelni a visszakapott földjüket, ők bérbe adták Országh László nagyrécsei vállalkozónak. Több gazdáét egy tagban kimérték a jobb hasznosítás érdekében. Ősszel bérletet fizet a birtok nagysága szerint. Az erdőtulajdonosok is társulás alapján kezelik az erdőket, közösen kapják a vágási engedélyt, és a kivágott fán birtokarány alapján osztoznak.

Gazdaszövetkezetet alakított néhány fiatal, akik traktorosok voltak a tsz-ben. Ők a visszakapott gépekkel dolgoznak.

A község fejlesztése a költségvetés alacsony volta és az előregedés miatt megállt.

A geofizikai kutatások a II. világháború előtt és után több ízben, eredményesek voltak: olajat, Csegeligában állítólag uránércet, Malomtetőn melegvizet találtak. A feltárás azonban elmaradt. Mennyi munkaalkalom lenne egy fürdő, vagy csak egy, a melegvízre alapozott kertészet létrehozásával!

A mostani falu - a XX. sz. végén -! még árnyéka sem lehet a középkori Baconuknak.

KÉHÉLY

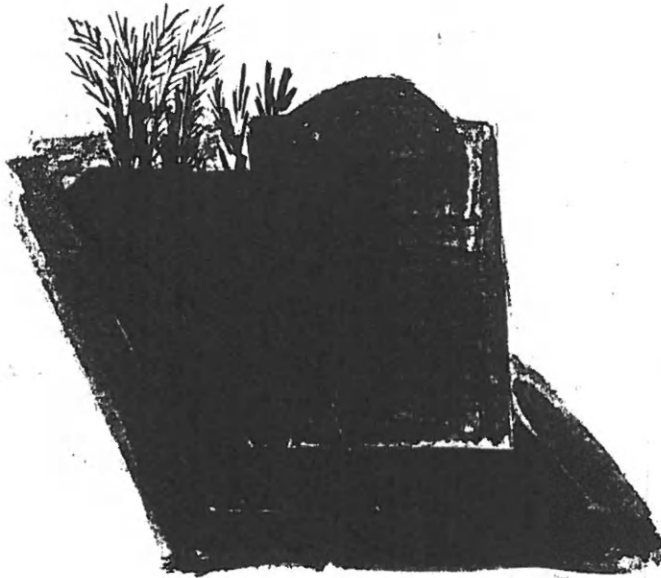

Felir.
Mészáros Gyula

A talapzat felirása:

1745. nemes Jagodics Márton úr és neje
adományozta a szt. István király tisz-
teletére szentelt templom számára

Régi sírkő és felirata:

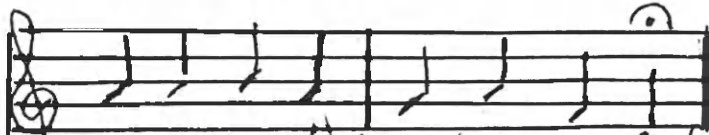
Nyugszik
Itt

E földnek gyomrában
Nemes és Nemzetes
Lukácsi József
Urban nyugodott
Életinek 60. esztendei
Kimult anno 804 die Juli.

Adjon Isten jó éjszakát...

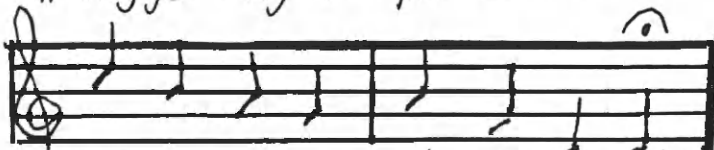
1. Ad-jon Is-ten jó éj-szakát!
2. Memuj csil-lag van az é-gen,
3. Hogy a-mi-dön nyugszik tes-tünk,
4. Tisz-ták legyünk a vé-tek-től,

1. Süd-je hoz-zánk szent an-gya-lát!
2. Men-nyi fé-szál van a föl-dön,
3. Je-lén-lé-te-te-ken lel-künk
4. Mentek minden ve-szé-tyek-től,

1. Ter-jes-t-se ránk szent ál-dá-sát!
2. Je-kus annyi-sor ál-dás-sék,
3. Ör-ven-dez-zen és ni-gad-jon,
4. Sze-ggel meg-ú-jult e-rő-vel!

1. Bá-te-rit-se szí-vünk ál-mát!
2. Süd Má-ri-a tisz-tel-tes-sék!
3. Szí-vünk is ne-tek szolgá-ljon!
4. Szent ne-ve-tek-ben kel-jünk fel!

Esti litániák után „kimenőre” énekelték. Lassan elindult a templom hátsó részén lévő sora, és mire a negyedik versszak végére értek, a templom hajója is üres lett.

Vallási élet:

Dr. Kerecsényi Edit múzeológus feljegyzésében találtam a következőket: „Egyházaskonak Mihály arkangyal tiszteletére emelt egyháza a XIV. sz. elején már fennállt, mert papja, Miklós 1333-ban 20 kis dent fizetett pápai tized fejében. (Károly Róbert 1301-42-ig uralkodott) Ugyanitt olvasható György nevű plébánosról 1550-ben Habsburg Ferdinánd uralkodása idején.

Holub József feljegyzéseiben említi, hogy 1542-ben az egyik Bakonak plébánosának 1 jobbágyportája volt. Egyházaskonaké lehetett Kisbán. A magyar Pálosrend története című könyvének I. kötetében a 187. oldalon írja: - 1563-ból van írásos emlék, az örményesi kolostor birtoka volt Bakonak. I. Ferdinánd erősítette meg birtokjogában az örményesi kolostort bakonaki birtokában. Hogy egyházmegyés papja volt-e az 1600-750-es években, erre vonatkozó írást nem találtam.

A falu és a Pálos szerzetesrend kapcsolata

1550-ben olvashatunk György nevű plébánosról. Ha egyházmegyés papja volt a falunak, templomának is kellett lenni. Valószínű a két Bakonak közül ennek Egyházaskonak volt a helye.

Tovább nem találkozunk 1761-ig egyházmegyés pap nevével, de a reformáció miatt azzal sem, hogy a pálosok végezték volna az egyházi funkciókat. Olyan feljegyzéseket találtam, hogy ebben az időben evangélikus hitre tért a falu lakossága. Gondolom, a kor szokása szerint, amilyen vallású volt a földesúr, a jobbágyoknak is arra a hitre kellett térniük.

Kisbán Emil: „A Magyar Pálosrend története” c. gyűjteményében olvasható (I. kötet 1225-1711.):

„I. Ferdinánd (1526-1564-ig uralkodott) 1563-ban erősítette meg birtokjogában az örményesi kolostort bakolnaki birtokában.

Ez a birtokjog egy újra megerősítés lehetett, hiszen 1542-ben már 4 jobbágyportája volt a szerzetesrendnek Bakolnakon.

Az örményesi kolostort a protestantizmus terjedése és erőszakos tevékenysége miatt elhagyták a szerzetesek 1576-ban, és Bécsújhelyre menekültek.

Birtokaikat a jobb viszonyok között levő nagyjenői kolostorhoz csatolták.

A szerzetesek 1593-ban visszatértek Örményesre. Visszakövetelték 1598-ban az elvett birtokaikat, amelyek akkor Dobó Ferenc védelme alatt álltak.

A fennmaradt és általam olvasott emlékek alapján arra tudok következtetni, hogy csak, mint remete élt itt a „Barátca,” nevű erdőben a rend néhány tagja. (Latinból fordította Krugné Fehér Magdolna gim. tanár.)

Az örményesi kolostor iratainak 1750-ben található „Jegyzékéből”, amelyek 1381-1636. közötti időkről szólnak, a következőket olvashatjuk:

„Az örményesi kolostornak egykor birtoka volt a mostani Örményes puszta, ezen kívül Németfalu; birtokrészei voltak Szentpéterúr, Bakolnak, Bagotha, Rokolyan. Jogos birtoka volt még Fenyesháza egy nemesi kúriával, Szygeth puszta, másként Baráthszigethnek nevezték.

1563-ban az örményesi barátok (iktató levelei) okiratai beszélnek a rájuk szálló törvényes birtokokról, amelyeket I. Ferdinánd király „Új adományozás” címén visszaadta a szerzeteseknek. Teljes

birtokrészek: Szentpéterúron, Bakolnagon, Bagothán, Rokolyán szántható földekkel együtt kapták meg.

Rokolyán területén ezeket a mezőket „Markalházi” mezőnek nevezték. 1580-ban Ernestes (Ernő) főhercegnek a Magyar Kamarához intézett rendeletében olvasható, hogy nem fogja lefoglalni az elhagyott örményesi kolostorjait addig, míg saját rendjével nem egyezik meg Bagotháról, Bakolnokról és Baráthszigetről.

Mivel a rend pasztorációs munkájáról nem olvashatunk falunkkal kapcsolatban, azért csak a bérleti szerződésekből tudok néhányat közölni. Stílusuk miatt egész terjedelmükben leírom őket, mint középkori nyelvezet érdekesekek.

1578-ban a hethesi Pete Imre vette bérbe az örményesi kolostor birtokait, - köztük Bakonakot is - évenként 100 magyar forintért.

1581-ben Majtény László pápai kapitány volt a bérlő. Erről a következő szöveg tanuskodik: „Én, Majtény László pápai kapitány vallom és újra elismerem, hogy az I. Szent Pál remete rendjének újhelyi képviselőjétől Karakot, Nyavaládot, Szentpéterúrt, Fenyesházát, Bakonakot Zala megyében egy év időtartamra bérbe fogom venni 250 magyar forintért a fr. Stephanus Tarnavitanus főperjel által szabott feltételek szerint a közlőgő pozsonyi országgyűlésen.

Bécs, 1581. április 9.

(Továbbá olvasható a következő:)

... Ily módon ugyanaz a thernavai D. Stephanus szirmiói püspök ... az elhagyott örményesi kolostor összes birtokát, tudniillik Castiferreiben (Vasvár) lévő Krakkot és Nyavaládot úgyszintén Rokolyánt, Németsfalvát,

Szentpéterúrt, Fenyesházát és Bakonyokot, melyek Zala megyében találhatóak ezenkívül ugyanezen remete-barátok birtokát a Dobronnak nevezett és más két pusztát Pathkát és Újfalut, egyszermind egy „két kerék” malommal együtt - Borsos - Gyórhöz közel, egészében Veszprém és Jauri (enses) (Győr) megyékben az említett Majtény Lászlónak bérbe adta 750 magyar forintért három évre, amiszert ő azok előtt, szemtől-szemben fizetésre kötelezte magát 1587-ben az indítványok (?) vasárnapja után következő 3. napon.

1584-ben is szerződött Fr Stephanus Ternavinus 3 évre Majtény Lászlóval 690 magyar forintért ezekre a birtokokra, köztük Bakonokra is.

1591-ben az enyingi Török D. István vette bérbe a szirmói püspöktől fr. Stephanus Ternavinustól az örményesi Boldogasszony kolostornak javait, nyilvánvalóan Rokolyant, Németfalut, Szentpéterúrt, Fenyesházát, Bakonokot Zalában. Ugyancsak az örményesi kolostor Vas és Veszprém megyei birtokait 6 malommal együtt. Kötelezte magát D. Török évi 300 forint fizetésére.

1598. (A Castiferrei-i (Vasvár) egyház levéltárából:) „Mi, a Castiferrei-i egyház gyülekezete emlékezetül ajánljuk..., hogy nemes beregkszői (beregcsői) D. Hagymássy Gábor, Zala megye alispánja előttünk személyesen megjelenve, akként és szabadon elismerte és egyidejűleg tudtul adta, hogy neki, aki nyilatkozik, R.D. fr. Simon Bratulich, szirmói választott püspök, aki az I. Szent Pál remete + remetei- barátai rendjének fő (generális) perjele... ugyanezen remete - barátok által elhagyott teljes három kolostort, tudniillik Örményest, Enyerét Zalában, Vasont (Vázsonyt) Veszprém megyében, valójában megjelölve - az ugyanezekhez tartozó összes birtokokkal, Rokolyannal, Németfalvával, Szentpéterúrral, Fenyesházával, Bakonokkal és a Zalában levő Szygeth várossal, valamint

Krakoval, és az ugyanabban a Zalában levő Nyvaláddal, és pedig Dobronnal és más két pusztával, tudniillik a Veszprém megyében található Pathkával és Újfaluval együtt, ezenkívül három malommal, amelyek közül egy „két kerekű” Kéthya birtok területén, a másik hasonlóan „két kerekű” a Tapolcza folyón Borsos-Gyórhöz közel, a harmadik valójában „egy kerekű” az említett Újfalu birtok területén épültek és az ő birtokukban vannak - egy teljes évre bérbe kellett, hogy helyezzen, ő maga nyilatkozva arról, hogy ezeket a kolostorokat birtokában tartja, valójában arra kötelezete magát nekünk személyesen megjelenve 1598. a pásmaágak vasárnapja után 3. napon (Virágvasárnap)

1761-1766-ig volt a falu plébánosa Leitner József. Miután a pálosok elmentek, újra egyházmegyes pap vette át a lakosság pasztorációját. Első volt, - akinek értékes feljegyzései maradtak ránk -, a fennemlített plébános.

A feljegyzések latin nyelvűek, amelyek fordítását dr. Gasztonyi Ferenc nyug. háziorvos végezte. A következőket olvashatjuk:

Újonnan felállított Parókia:

Bakónaki anvaterület:

Sorrendben helyet foglalnak az elnökségben:

Rajkovics Pál, Nagy Jenő, Forintos Julianna
 úrnő, az elhalálozott Rajkovics Gábor
 úrnak az özvegye, éppúgy Jagodics
 Márton úr és testvére Jagodics Krisztina.

Nemcsak követői, szellemi továbbvivői
 a meghalt Rajkovicsnak, hanem kiváló
 emberek, tevékenyek és megbocsátók

Alapítói jegyzőkönyv:

1763. május hó 19-én, mi, akik jelen vagyunk a Veszprémi Római Katolikus Egyház (ECRV) megye Nagybakónak község almamaterének kedves, meghitt alakulásának ünnepélyes aláírásánál, amely a zalai kanizsai városkörnyéket foglalja magában. A csatlakozók ismert, kitűnő gondolkodású, vallásos egyének:

Lukács Márton	Fölső György
Lukács Ferenc	Arany György
Vörös Ferenc	Simon József
Tóth István	Erdélyi József
Németh János	

A parókiának kijelölt útját alapszerződésben jelölik meg, amelyet követni kell.

Mi tartja fönt az Egyházat?

Ugyanazon hűséges írásban rögzített, közösségi, keresztény, kiengesztelt falu oltalmában és ennek a helységnek lakói, illetve építőmesterei önként 1741-ben épületet építettek, mégpedig Szent István Király tiszteletére ajánlották.

Felállított egy nagy oltár, amelyre követ helyeztek, itt szentmise áldozatot mutatnak be. Gondoskodtak arról, hogy a középső oltáron művészi kivitelezett Szent István király kép legyen. Serlegnek tabernákulum lett kijelölve. Az ércből készült serleg kehelyszerű, melynek a kupája és a patenulája ezüst. (vagyis a felső és alsó része ezüst.)

Kétfajta ruházat van: mégpedig a változatos színű selyemruha és a rendes fekete színű selyemruha, egy csomó hiánycikkkel, stóliákkal, karinggel, köpennyel, csuklyával, összesen 36 db.

Purifikátor 5 db válling, 2 db teljesen fehér, 1 db állati bőrből készült cinqulus.

Missale (misekönyv) 1 db, Rituale (szertartás könyv) 1 db, hármass emelvény, gyertyatartók, 2 illatszertartó platinalemezről, törölköző 7 db, asztalkendő 36 db, keresztelőkendő 26, csengő, szentolaj-tartó, kátránytartó vasedény a fáklyák égetéséhez, nagy, kiemelkedő keresztfa, templomi lobogó 3 db. Bejáratnál a Boldogságos Szűzanya szobra. Tiszta fából készített kórus, amely felszentelt. A kóruson orgona nincs. Van szenteltvíztartó edény, melyet a megtisztuláskor használnak. Anyagedény 1 db, mely 80 l-es. Keresztelő forrás el van helyezve. Tömjéntartó, kis hajó vitorlával és nyilvántartások.

Jövedelem:

A nagybakónaki egyháznak sem szántóföldje, sem szőlője, sem malma, sem jószága nincs.

Bevétele azért van, amely megélhetésüket biztosítja. Kedvező számára a hívek által felajánlott élelem és ital, amelyet ők áldozatként adnak. Néhány váratlanul érkező jövedelme is van a nehéz ügyek elintézésének fejében. E kegyes ajándékokból összeszedett pénzből összejön állandó jelleggel alapítványként rendszeresen 77 forint határidőre. Bérbeadásból becsült jövedelme 62 római ezüstpénz.

Az egyháznak jövedelme van a házasságkötésekből, gyülekezetektől és ősszel megállapított nagyságú anyagedényben kimért terményekből. Ezek beszedését a parókia saját maga végzi és felügyeli.

A valóságban a természetbeni juttatásokból részint búzát, részint hüvelyeseket ad a település. Ennek értéke 55 ezüst dénár. Ebből eredően a mező termésének nagy értéke van. Borból, zabból, árpából, kölesből, törökbúzából, vajból, babból sok a haszon. Ezen terményekből nincs előre megállapított mennyisége a parókiának. Az egyházi tized a nullával egyenlő. Az egyházi tizenhatodot sem adják. Ezen felül más jövedelme nincs az egyháznak.

A parókia háza:

A parókia épülete 1761-ben készült, teljesen a kézművesek keze nyomán. Állandó jelleggel rendelkezésre áll a parókia számára két hálószoza és külön lakószoza a vendégek számára (családtagok számára).

Kövekből épített bolthajtásos konyha kemencével és kamrával. Ez bizony elég szegényes, de mégis a szükséges tartózkodási hely megvan. Ellenben nincs kútja, sem pajtája és pincéje.

Parókia jövedelme telekből:

A parókiához tartozó telek elég nagy. Van konyhakert és megművelhető szántó föld. Ezeken rendszeresen termelnek törökbúzát, káposztát és minden termelhető konyhakerti növényt. Ennek becsült értéke évi 50 római ezüstpénz.

A parókia gondoskodásában van 6 együttes birtok, amely sással benőtt. Továbbá igazgatásunk alatt áll 8 terület, melyen víz áramlik át, továbbá több hegyi bejárat, szurdok. Lejtősen alázuhanó, veszélyes folyó, amely visszakanyarodik, és egyesül a hegyekből lezúduló vízzel. Ezen vízeken

aztán megközelíthetők lesznek a száraz területek. Ezért tutajt készítettünk. A folyó felső részénél az átkelés 1 ezüst dénár, majd a folyó alsó részénél szintén 1 dénár.

Bakónak területen szilárd szántóföldek, lakóterületek: Lakótelek 12, 12 helyen van megművelhető szántóterület, ahol a lakók a földet megszántják, vetnek, aratnak, csépelnek. Ennek fele hasznát a parókia kapja. Tűzifát szállító szekér van 30 db a népnek. 11 szekér után, fizetnek a parókiának évi 45 ezüstpénzt.

Stólapénz: keresztelésből 5, bevezetés a serdülőkorba 1, a folyón való átkelésből 3, öregek és fiatalok temetéséért 2, egyéb másodlagos szerzeményekből 1, összesen 15 ezüstpénz évente, amely anyagi szempontból biztos kezdetet teremt.

Nagyrecse, az első leányegyház:

Ez hely, akkor pénzügyi igazgatás alatt áll, (királyi jövedelemkezelő) majd társasággá alakul. A megígért jövedelmen felül támaszkodhatunk a kötelességtudó, nagyon fontos, segítő-támogató tekintélyes palini Inkey Boldizsár úrra, nemkülönben a józan, nevezetes híres Tallián családnak tekintetes úrnőjére, Forintos Juliannára, az elhalálozott Rajkovics Gábor úr özvegyére.

Az alapítványt aláíró földesúrak némelyike nem teljesíti az alapítványban vállalt kötelezettségét. A jog mégis eljárásként inkább a fontosabb földesúr mellett van, mint az egyház mellett.

Inkey Boldizsár, aki szinte isteni hatalommal és a legnagyobb szilárd alapokkal is rendelkezik, anyagiakat tekintve egyedül csakis ő

befolyásolja az egyház sorsának a jövőjét. Ebből adódik, hogy az egyház meghatározó támogatója Inkey Boldizsár úr.

Inkey Boldizsár úr hozzájárul 3 presbiter és egy laikus lakásainak, valamint ezek szolgáinak fenntartásához. (Egyéb adat a nagyrécsei leányegyházhoz nincs.)

Kisrécse, a második leányegyház:

Kisrécse ennek a parókiának második leányegyháza. Kisrécse támogatója a tekintélyes D. földesúr, aki időről-időre támogatja a falut, és úgy véli, hogy anyai leszármazottja Bakónaknak.

(Megjegyzés: az eredeti forrásanyag itt megszakadt. Folytatás a másik oldalon a hiányzó rész után.)

... sok kézimunkával előállított termékek, stólák, vitorlák, köpenyek a megigért színekből.

Jövedelem:

Ennek az egyháznak nincs biztos alapjövedelme, főjövedelme, sem ajándék-telkekből, sem az írásban rögzített felajánlásokból nem tudja fenntartani magát. Az alapítványok jövedeleiből sem kap. A hálaünnepségekből is szegényes, sovány jövedelem keletkezik. E hálaünnepségekből származó szegényes jövedelem még a viaszból készült gyertyákra sem elég. A nagyrécsei földkébirtokosok a kisrécsei egyházat nem támogatják.

Kisrécse mellett Zalasárszeg a bakónaki parókiának utolsó leányegyháza.

Kisrécse-Zalasárszeg jövedelme:

Az összes történelmi földbirtokokban: Nagyrécse, Kisrécse, Zalasárszeg községekben a parókiának sem szántóföldje, sem rétje nincs. A parókiának más bérbeadott tevékenységre van módja. Az egyház, amit az elmondott kicsi filiákból megkap, az apró, jelentéktelen mezőrészből 10 ezüst pénzt, beszedett bizonytalan pénz 5 ezüst, 6 kényelmes melegítőkályha 4 ezüst, stólából arányos rész 4 ezüst.

1766-1773-ig Tóth Ádám volt a plébános. Óróla nincs semmi emlékünck.

1773-1785-ig Kálóczy György következett. 12 évi működéséhez fűződik a mostani templomunk építése. 1775-ben kezdték az építést, és 1782-ben történt a felszentelése. Barokk stílusú. Az építés költségeit a monda szerint a nemesek állták, a jobbágyok pedig robotban végezték a kétkézi munkát.

A templom mellett zsuppfedeles plébánialakás volt. Feltételezhető, hogy a templom és a lakás is Jagodics Márton nemes ember telkén épült, mert a legöregebbek még ma is „Jagodics”-ként emlegetik ezt a területet.

1785-1790-ig

Szokoli Mályás

1790-1808-ig

Majnovics Pál

kövezték egymást. Működé-

1808-1810-ig

Németh István

sükről nem maradt fenn

1810-1812-ig

Kovács Pál

különösebb emlék

1812-1824-ig

Gyenesei Gábor

1824-1846-ig

Csépán József pasztorálta falunkat. Róla fennmaradt szájhagyományként, hogy sokat tett az iskolai oktatásért, még alapítványt is tett az iskola számára.

Utódja

Boross Ferenc volt 1846-1877-ig. Egy történet maradt vele kapcsolatban a zsványokkal. Savanyú Jóska hol Kősziklában, hol Pakaricson tanyázott a bandájával, ha erre portyáztak. Egyikük áruló lett, ezért kivégezték a társai, de előbb meg kellett gyónnia. Éjjel bezörgetett 2 zsvány a plébániára, és kérték a plébánost, hogy menjen ki velük Kőszilába, és lássa el társukat szentségekkel. Félelmek között, de elment a 2 lóhátas zsvány között.

A halálraitélt megkapta a szent útravalókat, a két zsvány az éj leple alatt visszakísérte a plébánost. Alig hagyták el az erdőt, dörrent a fegyver, és az áruló meghalt. A plébánosnak esküvel kellett titoktartást fogadnia.

Nyéki Pál követte 1877-1905-ig. Nagy Műveltségű ember volt Bécsben végezte a teológiát. Anyanyelvi fokon beszélt latinul, németül és franciául.

Müller Károly volt az utóda 1905-1939-ig. Az Ő idejében toldották meg a templomot a szentéllyel. Salamon Lajos nagygazda adományozta a szükséges téglamennyiséget, a többi pénzüsszeget pedig a lakosság adta össze birtokának arányában.

Sulyok Jenő plébános 1940-1977-ben bekövetkezett haláláig látta el falunkban az egyházi funkciókat.

Az öreg barokk oltár díszítése letöredeztek, elszuvasodott mert fából épült. Plébánosunk adakozásra szólította fel a híveit egy új oltár építéséhez. Két hét alatt együtt volt

egy szép márvány oltár ára. Ünnepeyes keretek között történt meg az oltárszentelés 1953-ban.

Sulyok atya halálával megszűnt nálunk a sokszázéves plébánia, Nagyrécse filiája lettünk.

Grétsy János 1977. augusztustól 1992. márciusban bekövetkezett haláláig látta el az istentiszteleteket és temetéseket. Betegsége miatt kisegítőt kellett kérnie. A Püspök úr Komáromi Ferencet küldte, aki káplánként 1980-83. között segített a 6 falu egyházi ellátásában.

Somogyi Imre nagyrécsei plébános 1992. augusztus 1-től látja el nálunk is a pasztorációt. 1993-ban tataroztattuk a templomot kívül-belül. A szükséges összeget a faluban maradt öreg lakosság és az egész ország területén szétszóródott fiataljaink adták össze. Isten segítségével felújítva áll a több, mint 200 éves templomunk, magaslik a falu felett.

Dr. Balás Béla püspök úr áldotta meg a felújított templomunkat.

Orgonát 1897. vagy 98-ban kellett cserélni. A régi (szíjjal húzogatos fújtatós) orgonán már szinte lehetetlen volt hangot elővarázsolni. Szintén a nép adományából a pécsi Angster orgonaépítő készítette az új orgonát.

Bérmálások:

1862-ben volt utoljára Nagybakónakon bérmálás. Azután Gelsére, Zalamerenyére és Nagyrécseire kellett menniük a bérmálkozóknak.

„Kereszt-aljával”, énekszóval vezette őket a mindenkori plébános és a kántor.

1922-ben lett újra itthon bérmálás. Dr. Rott Nándor püspök úr jött dr. Simon György püspöki titkár kíséretében.

A nagyrécei uraság hintóján érkeztek.

A határi keresztnél lovasbandérium várta, ahol Németh Gábor köszöntötte a Püspök urat. Az alsószeri keresztnél díszkaput építettek, ott pedig a plébános, a vendég papok, a kántor, a községi elöljáróság a jegyzővel élükön és a falu népe köszöntötte. Annyi bérmálkozó volt, hogy a díszkaputól négyes sorokban az iskoláig megtöltötték az utcát a bérmaszülőkkel. Hogyne lettek volna sokan, amikor 60 év alatt csak három ízben bérmálkozott a fiatalság. A templomkert kapujánál újra díszkapu fogadta az ünneplőket. Énekszóval történt a bevonulás.

Felejthetetlen volt ez a bérmálás.

1929-ben bérmált újból nálunk a Rott püspök úr. Utána 5-6 évenként volt egy-egy ilyen nagyon jeles nap a falunkban.

Mindszenty bíboros atya - akkor még veszprémi püspök-bérmált a háborus évek alatt.

A II. világháború után dr. Klempa Sándor, dr. Lékai László és dr. Tóth László püspök atyák végezték még a bérmálást templomunkban. Ezek a bérmálások már csendben, díszkapuk és bandériumok nélkül történtek, mert „árgus szemek” ugyancsak vigyáztak arra, nehogy ünnep legyen külsőleg is annak a szentségnek a felvétele, amelyhez az ember életében csak egyszer járulhat.

Mióta az iskola megszűnt nálunk, gyerekeink Nagyrécsén tanulnak, ott részesülnek hitoktatásban, ott is bérmálkoznak.

Harangszentelés:

A régi nagyharangunk az I. világháboru áldozata lett, csak a kis lélekharang árválkodott a toronyban. 1925-ig a nép adományából újra került nagyharang, Tuboly János cséplőgép-tulajdonos adományaként pedig egy kisebb a toronyba. Tuboly János harangját a II. világháboru alatt vitték el hadi célokra.

A harangok hazahozatala ökrös szekéren történt, mert az idős emberek szerint harangot csak így lehet szállítani. Magyarruhás lányok kísérték a szekeret Mária-énekeket énekelve. A szentelésen bandérium és az egyenruhás tűzoltók vették körül. Az egész falu népe jelen volt, a fiatal férfiak ügyeskedtek a toronyba feljuttatni a két harangot.

Áldozatkészségből nem volt nálunk hiba, József hegy gazdái is harangvételre szánták el magukat.

1926-ban alapítványt hoztak létre a gazdák. Az alapítólevélből csak egy töredéket közlök az alábbiakban:

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

„Alapító-levél”

mely szerint adatik tudtára mindazoknak, akiket illet, hogy Nagybakónak község határában fekvő József hegy, Imre hegy, Kúrtös és Farkas hegy nevű dülők bírtokosai 1926. év nyarán többszöri összejöветеleik alkalmával közös akarattal elhatározták, hogy Isten dicsőségére, a bírtokos római katolikus hívek lelki épülésére és búzdítására József hegyen egy harangot állítanak fel, és annak jó karban tartására mind magukat, mind pedig jogutódaikat kötelezik.

Ezen közös elhatározásból kifolyólag Iván János idősb. és Horváth József bognármester József hegyi birtokosok Sopronba utaztak, és az ottani Seltenhoffer-féle harangöntő gyárban a harangot megrendelték.

A gyár a harangot 1926. évi szeptember hó elején elkészítette, és a nagykanizsai vasútállomásra szállította a megrendelő hegyi birtokosok költségére. A vasútról Iván János idősb., Varga János és Rádi József József hegyi birtokosok kocsiján néhány birtokos koszorúslány kíséretében a harangot hazaszállították.

Az egyházmegyei Főhatóság jóváhagyásával a harangot 1926. évi szeptember hó 12-én, Mária nevenapján, a kerületi esperes, főtisztelendő Kreutzer Dezső gelsei esperes plébános úr által előzetesen tartott ünnepélyes szentmise és prédikáció után felszentelte, és közhasználatra bocsátotta.

... Írásban rögzítették a napi harangozás idejét. A birtokosok halála alkalmával naponta 3-szor harangozni kellett, és a temetés alatt is szólni kellett a harangnak. Az alapítólevélben rendelkeztek a harangláb és harang karbantartásáról. A hegy nevéhez alkalmazkodva évenként búcsú tartását határozták el, amelyet szt. József napján ünnepi szt. misével ülik meg évente.

Az adakozásból összejött adomány 8.609.000,- korona volt.

Kiadások:

A harang vételára: 7.053.080,- korona

Vasúti szállítás: 100.000,- korona

Felszenteléskor: esperes 193.000,- korona

kántor 100.000,- korona

Anyag-beszerzés:

deszka, bádóg, stb. 749.200,- korona

Összesen: 8.195.280,- korona

Külön megemlékezik az alapító levél azokról, akik faanyaggal, munkával hozzájárultak a harangláb felállításához.

Keresztek állítása:

A faluban 7 keresztet állítottak a családok. A Fő utcait az Amerikába kivándoroltak ajándékozták szülőfalujuknak. Mindnyájuk neve rávésve hirdeti, hogy megmaradtak az itthon magukbaszívott hitükben. Ugyancsak a határban is 6 kereszt hirdeti a régi lakosság Istenbe vetett hitét.

Missziók:

Az 1930-as évektől a lazarista atyák tartottak egy-egy hetes missziót templomunkban. Délelőtt és délután volt szentmise szentbeszéddel, napközben gyónatás. Zsúfolva volt mindig a templom, és a legkonokabbak is elvégezték a húsvéti gyónásukat.

A II. világháboru óta csak 3 napos lelkigyakorlatok vannak, amelyeket a 80-as évektől a budapesti piarista atyák tartanak karácsony és húsvét előtt.

A megnagyobbításig 3 mellékoltár volt a templomban. A prédikálószéktől a kórusig a Szűzanya és Jézus Szíve, a déli oldalon a Szent Anna oltár volt. Oltárterítőkkel, egyéb funkciókat szolgáló tárgyakkal a fogadalmat tett hívők látták el a templomot. Sokat áldozott templomunkra a Gaál család: szt. Antal szobrot, a mostani templomtatarozás sem történhetett volna meg az Ő nagy adományuk nélkül. A Magyarok Nagyasszonya szobrot Lukácsné Tóthmárton Mária adományozta. A nagy csillár pedig a Mihálicz család elődjétől származott. Az orgonajavításokra is szívesen

áldozott a nép. Az elődök hitbeli példájából tanulhatna a mostani fiatalság, a jó példa felrázhatná őket, a vallási közönyből.

Néhány év adatai a vallási megoszlásról:

1890-ben: rk. 1170;	ref. 2;	ev. 3;	izr. 6
1900-ban: rk. 1325;	ref. 1;	ev. 2;	izr. 14
1910-ben: rk. 1345;	ref. 1;	ev. 2;	izr. 12
1920-ban: rk. 1335;	ref. 3;	ev. 4;	izr. 9

Az előző statisztikai számain nem csodálkozhatunk, ha a következőket hozzáolvassuk:

év:	születés:	halálozás:
1901	39	36
1902	61	40
1903	39	18
1904	50	24
1905	43	50
1906	43	32
1907	42	63
1908	46	35
1909	49	35
1910	39	38

V. Kultúra:

A XVIII. század előtti kultúrális életről nem találtam írásos emléket.

a./ 1770-ben van említés a falu tanítójáról, de a tanítónak tanítványa nem volt. A feljegyzések alapján inkább csak a templomi szolgálatokat végezte, amelyért volt bizonyos javadalma a községtől. Egy temetésért 7 krajcárt, minden házaspártól egynegyed mérő gabonát és 10 den készpénzt, minden hold őszi vetés után 1 kéve gabonát és minden hold szőlő után 1 icce bort kapott járandóságként.

1777-ben már 4 tanítványa is volt, akiket írni, olvasni, és hittanra tanított. Lakást kapott a községtől, amely egy szobából, egy konyhából és kamrából állt. Jövedelme 54 Ft 8 5/12 den volt. Ebből a párbér 24 Ft 5 den-t tett ki.

A falu öregjeitől és a plébánián fellelhető iratokból a következőket tudtam feljegyezni:

b./ Szákának is volt külön iskolája ott, ahol most Gazdik Ferenc lakik. Tanítójának nem volt képesítése, (állítólag szűrszabó volt) csak tudott írni, olvasni és jól számolt. A ma is élő Simon Család elődjeként emlegetik, ezért is hívták a Simon István édesanyját „Mester Treszkának”. Így különböztették meg őket a többi Simon családtól.

c./ Bakónak iskolája a templom mögötti telken épült. Egy tanteremből és a kántortanító lakásából állt. (Geresdi Imre lakik most ott.) A jelek arra mutatnak, hogy egyházi iskola volt. Erre va11 az iskola építéséről szóló írás sőt, később Cserpán József nevű plébános (1824-45-ig) alapítványt is tett az iskola számára. Az alapítvány iratainak nyoma veszett, csak egy régi anyakönyv említi. Ez az iskola 1839-ben épült.

Az írásokból a következőket lehet kiolvasni:

„1839-ben épült az iskola a nép munkája,
valamint 100 pengő forint hozzájárulása,
valamint az egyházi kassza 300 váltóforint,
a káptalan 300 téglá, Rumi Károly főbíró
25 váltóforint ajándéka által.”

Itt tanultak községünk gyermekei 1877-ig. Az iskola kicsinek bizonyult, és a nép ismét csak önerejéből építette fel az Alsőszerben (ma Fő utca) lévő 100 évig működő 2 tantermes és egy kis szolgálati szobából álló, - amely később tantestületi szoba lett, - álló új iskolát.

Az iskola részére a telket egy idős nemes és nemzeti kisasszony ajándékozta. A nevét nem tudtam kinyomozni. Kúriája az Öreg hegy tetőn állt. Telke lenyúlt az utcára, ahol a bírkaakla volt. Horváth Jónás több, mint 90 éves mondta el nekem, hogy az iskola alapköve a szolgálati lakás mellett, az udvar felőli bal sarokba van beépítve az adománylevéllel együtt.

A régi kántorlakás a mai gazdasági épületek helyén volt, zsupfedéllel.

Az új lakás 1907-ben épült, három szobás, egybeépítve az iskolával. A kántortanító illetménye volt az egyházi funkciók után: 5 kat. hold föld Pusztán, ahol a kereszt áll, 5 q rozs, (kőböllel mérték) minden házaspár után 1 köböl járt, borjárandóság (minden gazda a szőlőterület nagysága után fizette). Minden énekes miséből 40 krajcár, a temetések után is 60 krajcár járt. Természetesen ezek az utóbbi adatok a múlt század végén és az 1900-as évek elejére vonatkoznak. A kutatások alapján kitűnik, hogy községünknek több, mint 200 éve van világi tanítósága. Hivatalosan a következő tanítókról tudunk, akik egyuttal a kántori funkciókat is végezték, az adminisztrációt is nekik kellett ellátniuk:

Czerpán József	1780 körül	
Ádám György	1810 körül	
Járdik Ferenc	1830 körül	
Németh Jenő	működési éveit nem tudjuk	
Magyar György	1860-ig	
Kiss Ignác	1860-1888-ig	
Papp Mihály	1888. aug. 2. - 1924. ápr. 1-ig	
Pungor Ernő	1924. jun. 14. - 1946. okt. 15-ig	
Nagyvárad Mihály	1947. febr. 15. - 1950. szept. 1-ig	
Virágh Béla	1950. szept. 1. - 1951. szept. 1-ig	} csak igazg.
Miklós Pál	1951. szept. 1. - 1973. szept. 1-ig	

Osztálytanítók voltak az 1880-as évektől:

Filó, keresztnévére nem emlékeznek, Váradi Miklós, Komondy János, Varga Miklós.

1900-tól:

Páris Lajos 1909-1910, Czirfusz Lujza 1917-18, Szlavkovszky Gusztáv 1920-22, Tóthné Babics Emma 1923-1957., Hornung (Hidvégi) Géza 1931-32, Korcinty Jenő 1933-39, Baj István 1940-42, Kocsis Vilma 1943-46, Papp Valéria 1946. okt. 1-től 1973. szept. 1-ig. 1946-tól tanítottak több-kevesebb ideig: Ács Gyula, Bedő Ilona, Papp Sándorné, Seregélyes Béláné, Halmos Lászlóné, Persaits Irén, Lukácsi Magdolna, Beke Ferencné, Tarabi Pálné, Tóth Salamonné, Büki Pálné, Szőkéné Varga Anikó.

d./ Továbbtanulás: tanító: 12, tanár 8, ovónő 2
 felsőfokú kereskedelmi végzettség: 2
 katonai akadémia: 2 + 1 repülőmérnök
 orvos: 2
 mérnök: 14

különböző középisk. érettségi: 55

polgári iskolát végzett: 9

Szakmunkás lett különböző szakmák területén szinte minden fiú, de a lányok is a kereskedői, szabó-varró és fodrász iparban dolgoznak.

e./ 1896-ban, a milleneumi ünnepséget szt. misével nyitották meg. Utána zászlókkal vonultak rendezett sorokban, - elől a diákok, utánuk a felnőttek, - énekszóval Kösziklába a forrásokhoz. A Himnusz fennséges dallamát verték vissza az erdők és dombok. Utána hazafias versekkel szerepeltek a tanulók és a felnőtt fiatalság. Közben katonadalokat énekelt a férfikar. Az ünnepi beszédet Papp Mihály kántortanító mondta. A Szózat hangjaival zárták a hivatalos ünnepséget. Utána cigányzene mellett folyt a vigadalom késő estig.

f./ Egyéb kultúrmunka: A tanítók népszínműveket tanítottak be a felnőtt ifjuságnak. Az előadásokon szinte az egész falu népe jelen volt. Az előadásokat reggelig tartó tánc követte. A falu lakói a régi időkben kitűnő dalosok és táncosok voltak. A környéken az volt a szólás - mondás:

- E kell menni Bakónakra áriáért -

Mindaddig nagyon jó énekkart lehetett összehozni, amíg a gépi zene be nem fészkelte magát az ifjúság fülébe.

1931-ben épült a 2 tantermes „alsó iskola”.

g./ 1950-ben államosították az iskolát. Bár általában 5 tanerős lett az iskolánk, megmaradt részbenosztottnak, pedig a tanulólétszám alapján

teljesen osztott is lehetett volna. A 45-46-os tanévben idegen nyelvként a németet tanította Tóthné Babics Emma.

Amikor az orosz nyelv tanítása kötelező lett, - mivel nem volt oroszul tudó a tantestületben, - az óraszámokat megkaptuk a magyar nyelv és irodalom és a matematika órák számára. Néhány év múlva kaptunk orosz képesítésű tanárt, aztán 1973-ig volt orosz tanítás.

h./ 1946. szeptemberében iskolánkhoz csatolták a zalaújlaki felsőtagozatot 24 gyereknek kellett volna átjárnia. Légvonalban, térképen közel van a két falu, csak az illetékesek a dombokat és a mélyedéseket elfeledték beleképzelni a gyerekek útvonalába. Gyalog, esőben, sárban, hóban 10-14 évesektől naponta kétszer ilyen követelni embertelenség volt. Következő éven Zalaújlakot és Csapit összevonták, majd Nagyrécsére irányították mindkét községet.

1946-ban az újlakiakkal együtt 223 tanulónk volt. A következő években is 160 körül volt a tanulólétszám. A tsz. megalakulása után (1960.) a népesség fogyott. Az ifjúságot az ipar elvonta a szülőfalujából, így a tanulólétszám is 150 - majd 100 alá csökkent. Ezt követte a felső tagozat megszüntetése. 1973. szept. 1-én már Nagyrécsé fogadta a felsőtagozatosainkat. Az alsó tagozat még kb. 2 évig itthon tanult, és 100 éves működés után öreg iskolánk bezárta kapuit.

Az ovodások is Nagyrécsére mentek busszal, amíg a régi jegyzőlakást átalakították 1991-ben ovodának. Az 1995-96-os tanévben már 2 ovónőt foglalkoztatott az önkormányzat.

i./ A felnőttek továbbképzése:

A század elején megindult községünkben a gyümölcsstermesztés. Az ismétlő iskolában megtanulták az oltás, szemzés módját, a faiskolában gyakorlatra tettek szert, a saját területükön hasznosították. A 20-as, 30-as években a falu fő bevételi forrása lett a gyümölcs- és szőlőtermesztés.

Igyekeztek a szántóföldi növények termesztésének magasabb szintű fortélyait is elsajátítani. Minden télen az estéit a férfi lakosság gazdatanfolyamok elvégzésével töltötte. Nagykanizsáról jöttek ki a mezőgazdasági szakiskola tanárai, akik a gabonafélék, zöldség-, gyümölcsstermesztés, nemesítés módjaira oktatták a tanulni vágyókat. A tanfolyamok elvégzéséről bizonyítványt kaptak, mint „ezüst kalászos” gazdák.

j./ Egészségügy:

Régen - még a múlt században, sőt a XX. sz. eleje sem volt mentes tőle, - a babona volt a fő gyógyítási mód. Ha valaki beteg volt, elintézték azzal, hogy megigézték. Vízet csináltak a betegnek, ami abból állt, hogy parazsat tettek a vízbe, és különböző szövegeket mormolva, megittatták vele az illetőt. Máskor megrontásról beszéltek, és „jvasasszony”-hoz fordultak.

Az 1800-as évek második felében és századunk első évtizedeiben a kiskomáromi orvoshoz tartozott a falunk. Hávonta, két havonta, sőt negyedévenként jött egyszer-egyszer. Akinek volt pénze, a kanizsai orvosokkal gyógyíttatta magát. A 30-as években Galombokról jött egy fiatal orvos, ha hívták.

1945. után Nagykanizsáról jártak ki, mint körzeti orvosok: dr. Kajtár István, dr. Bittera Zoltán, dr. Sörley József, dr. Napholz, dr. Büttner Károly. 1955-ben Nagyrécse központtal dr. Nagy József, mint körzeti

orvos járt hetente kétszer ide is. 1956. őszén kaptuk körzeti orvosként dr. Gasztonyi Ferencet. Az Ő 40 éves lelkiismeretes munkája folytán községünk egészségi állapota kicserélődött. A rendszeres megelőző oltásokkal meggátolta a különböző járványok fellépését. A tbc-s megbetegedések megszűntek. Előadásokat tartott minden télen a TIT rendezésében a különböző betegségekről, azok megelőzéséről és felismeréséről. Működése alatt épült a rendelő, igaz, szerény külsőleg és felszerelés tekintetében is.

k./ Posta:

Postaügynökség volt már a XIX. sz. utolsó felében. A hivatal Nagyrécsén volt, ahonnan naponta hozta fel a kézbesítő az újságokat, leveleket, stb. A fontos az volt, hogy volt kapcsolat a külvilággal jelenleg minden házhoz jár naponta újság, de nem hiányzik a rádió, kevés kivétellel mindenütt van tv, ahol van fiatal, onnan a különböző modern zenegépek sem hiányoznak. Új postahivatal épült 19 Nagy előrelépés számunkra az 1995-ös év, amikor tekintélyes a száma azoknak, akik telefontulajdonosok lettek.

l./ Kultúrház:

1968-ban épített a község egy komoly, tetszetős épületet a kultúra ápolására. Azóta ott történik a filmvetítés, előadásokat ott tartanak, ott van klubhelyiség a fiatalok számára. Állandó kiállítás van a falu néprajzi anyagából. Az elmúlt évben kapott hozzáértő vezetőt Kocsisné Kiss Márta pedagógus személyében, aki egyben könyvtáros is. Ünnepeket, megemlékezéseket rendez, és irányítja az ifjúságot.

m./ Villany, vezetékes víz:

1958 a község lakossága elbúcsúzhatott a petróleumlámpától és gyertya használatától. Örült minden család, amikor először kigyúlt az

elektromos fény a lakásában. A telepes rádiók helyett rövid időn belül vezetékesek kerültek, majd később a televízió foglalta el mindenütt a lakások legszebb helyét. Néhány év múlva az elektromosság jótékony hatásaként a háztartásokban megjelentek a hűtőszekrények, fagyasztó ládák, sok egyéb háztartási gép, amelyekkel megkönnyíthető a háziasszonyok dolga. Az áramnál jóval később kaptuk a vezetékes vizet. Nagy szükség volt rá, mert a régi mocsaras vizes területek helyén épült utcák ivóvíze bizony nem volt egészségesnek mondható. Egyes részein a falunak „közös” kutak voltak, pl. Szákán egy nagyon mély kútból hordta az egész utca a háztartásba és az állatoknak is a vizet. Bizony nagy előrelépés volt ez a két nagy beruházás a lakosság számára.

n./ Hasonló áldás volt számunkra az utcák lebetonozása, és hozzá még a járdák elkészítése. Megszabadultunk az esős idők nyomasztó terhétől, a sártól. Ez a három hasznos létesítmény köszönhető a tanácsi éveknek, majd az önkormányzatnak.

r./ Szociális vonalon is lépett a vezetőség.

A 100 éves iskolaépület néhány évig kihasználatlan volt. Mivel a fiatalokat az üzemek a városokhoz kötötték, megindult a falu előregedése, egyre több lett a magányos öreg. Ezért az iskola tantermeit a tanács vezetői szociális célra használta fel. Megalakították az „Öregek Napköziotthonát” 1983-ban. Már a megalakuláskor közel 30 jelentkező volt. Azóta is meleg, bensőséges élet folyik a most már „Idősek Klubjának” nevezett intézményben. Az ovoda konyhájáról kapják a tisztességes, jó ellátást. Azoknak, akik betegségük miatt nem tudnak elmenni, házhoz viteti az önkormányzat az ebédet.

p./ Közlekedés fejlődése.

Leírhatatlan öröm volt, amikor 1950-ben az első autóbusz bejött a faluba. Addig az asszonyok 20-25 kg-os „vékával” a fejükön vitték az árújukat Kanizsára a piacra. Elképzelni is nehéz, mi volt számukra Levelesi oldalon felvinni a fejükön a 25 kg-ot! Tovább Bagó hegyen, Cserfőn, Kanizsai erdőn keresztül, Magyar utcán vagy Kinizsi utcán végig a piacig! 2 órás út! Ettől szabadultak meg az asszonyok az első autóbusz megjelenésével. Ma, naponta 12 járatunk van. Mentések vagyunk oda-vissza a 4 órás gyaloglástól.

Néprajz,
szokások,
gyermek-
játékok

Foto:
Dr. Kamenár
Tibor

Dülönevek

Szőlőhegyek:

Öreghegy
Pakarics
Józsefhegy
Kürtös
Imrehegy
Farkashegy
Tukora
Papihegy
Rigóhegy
Délihegy
Szakahegy
Bagóhegy
Dávori
Antalhegy
Somlyó

Szántó-rét-legelő-erdő:

Százholdparlag	Kerekmogyorós	Levelesi-oldal
Vágás	Baglászét	Viola
Melegma	Hamuház	Zongora-tető
Bakórnóna	Cserhát	Kismező
Öznyaló	Úrkuta	Pusztta
Jobbágyi-erdő	Simoni-oldal	Konta
Csegeliga	Héthatár	Kistótyeg
Megyevölgy	Törökföld	Aszal
Kertészét	Lozmadomb	Szurdék
Baldzsmező	Kerekerdő	Barátea
Pörzsölő	Kőszikla	Farkasoldal
Nagyoldal	Hordós	Barokt-völgy
Lovagödör	Székaberek	Kútvölgy
Kúria	Tárnaki-erdő	Sarki-föld
Kyirves	Ujda	Aramyasáde
Birsa	Bükk-ajja	Kútvölgy

Barátea: A pálos szerzetesek kolostora volt az erdőben.

Jobbágyi-erdő: A jobbágyok leszármazottaié volt a tisztelet megalkotásáig.

Héthatárnál 7 község határa található: Nagybakonak, Újudvar, Gelsesziget, Gelse, Kerecseny, Orosztony

Kúria: állítólag cseh vagy svéd grófé volt. Vardáscházra még az öregek emlékeznek.

Néprajz:

A családnevekből ítélve a régi szláv lakosság itt maradt a honfoglalás után, és beolvadt a magyarságba. (Lukácsa, Lukácsi, Rajkovics, Jagodics...) Olvastam egy feljegyzésben, hogy horvát település volt a falu.

Külsőre nézve: férfiak középmagastól magas termetűek voltak. A nők közepes magasságúak lehettek, de voltak közöttük magasak is szép számmal. (Gyermekkori emlékeim alapján.)

Ruházatuk: Mind a férfiak, mind a nők szerényen, szinte a sötét színeket kedvelve öltözködtek.

A férfiak ünneplője fekete posztóból volt, lábbelijük fényes, keményszárú csizma. Gyermekkoromban élt egy ölesternetű bácsi, (Böröcz József) aki tavasztól őszig a vasárnapi misékre is „széles gatyában,” fehér, bőűjjű ingben, fekete, „gúrccsis gombos” mellényben jött. Méltóságteljes alakja most is előttem van.

Köznap ruhájuk: „cájj” nadrág, kabát, tarka ing, bakancs volt, de nyáron ezt megspórolták, mert mezítláb, vagy bocskor szerű lábbeliben jártak.

A nők viselete színekben szintén a sötét, esetleg a fiatal asszonyoké egy-két árnyalattal világosabb volt. A gyermeklányoké világos volt. (Szintén emlékeim alapján.)

Még a század elején 4-6 szoknyát hordtak. Az alsószoknyájukat keményítették. A 30-as években ezzel szakítottak, kevesebb ruhát kezdtek hordani, és a keményítéssel is felhagytak. Blúzuk testhezálló volt, a

blúz újja szűk, gallér helyett „mizlit” varrtak rá, a blúz aljára berakott, levasalt fodrot tettek. Kötényük fényes klottból, a fiataloké vastag selyemből volt. Ez volt az ünnepi viselet. Télen a kiegészítő darab volt: az öregeknek posztó, a jobb módúaknak „bongyor” nagykendő, a fiataloknak fekete, bordó vagy barna „kasmír” kendő, később maguk horgoltak gyapjú pamutból „nyakravalót”. Harisnyájuk: fekete vagy fehér magukkötötte: „gombos”, „fonottkalácsos” volt. Az ügyesebbek „szivamagosat” kötöttek. Cipőjük: a múlt század végén: „braner cipő”, később „félregombos” magasszárú, még később félcipő volt. Természetesen ezt csak ünnepi lábbeliként viselték, nyáron hétköznapra jó volt a „mezitláb” is. Hétköznapi viseletük karton anyagból volt.

A 30-as években áttértek a kiskanizsaiak viseletére. Az a néhány nő, aki még széles szoknyát hord, ma is ezt a módit követi. Még a menyecskék és általában az asszonyok „kontyáról” meg kell emlékezni. Lakodalom éjjelétől, amikor megtörtént a bekötés szertartása, amelyet a „nyoszolóasszonyok” végeztek, az asszonyok a következő fejéket viselték: alul egy fehér csipkés szélű fejkötőt, rá kasmír, piros, zöld, az öregek fekete anyagból kendőt kötöttek úgy, hogy a csipkét látni lehessen, és erre jött a fejkendő. A kontykötés valóságos művészet volt.

Házi-ipar:

A férfiak a telet munkaeszközök készítésével (gereblye-, kapa-, kaszanyél) töltötték. Többen megtanulták a kosárfonást, és „silingákat”, fedeles, karkosarakat kötöttek, „demizsonokat” fontak be. Seprüket kötöttek a termelt cirokból és nyírfa ágakból.

A nők: Varrógép néhány volt csak a faluban, ezért az ügyesebbek megvarrták kézzel a ruhájukat. A telet fonással töltötték. Csak a kendertermelésre alkalmas a talajunk, ezért ezt termesztették. Volt néhány takács, akik aztán a fonalat megszőtték szép, gazdag „hímekkel” abroszoknak, „szakajtóruháknak”.

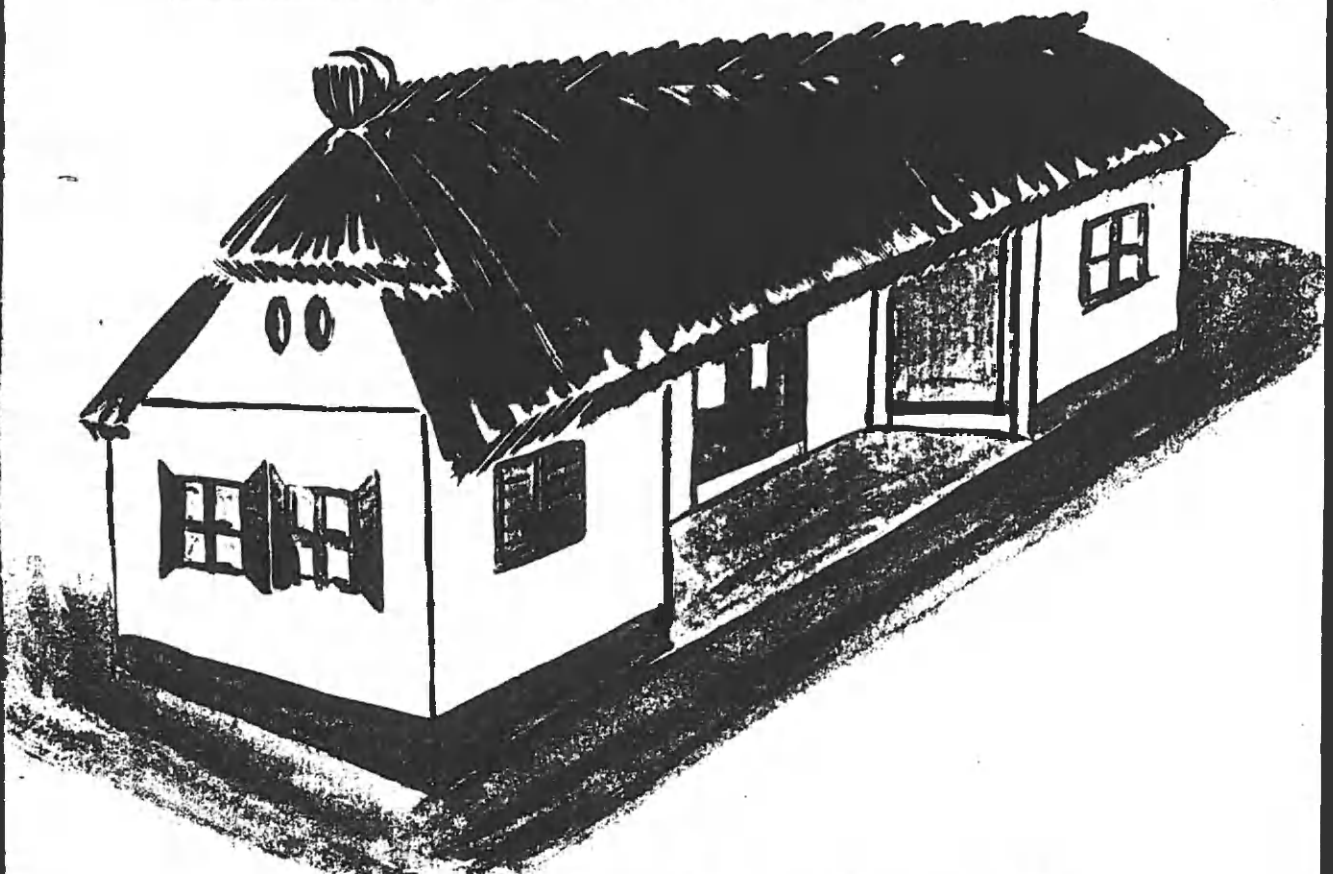
A hímzések közül a fehér hímzést és lyukhímzést ismerték. Inkább horgoltak, „sublót”-terítőket és a blúzra való „mizliket” díszítették a hímzésekkel és a horgolással. A módosabb családoknál nagy gonddal készítették el a „halottas lepedőt”, amely a ravatalt takarta.

A takácsok mellett fazekas is volt a faluban. Szép edényeit szívesen vásárolta itthon is a lakosság, de a kanizsai vásárokon is sokan felkeresték.

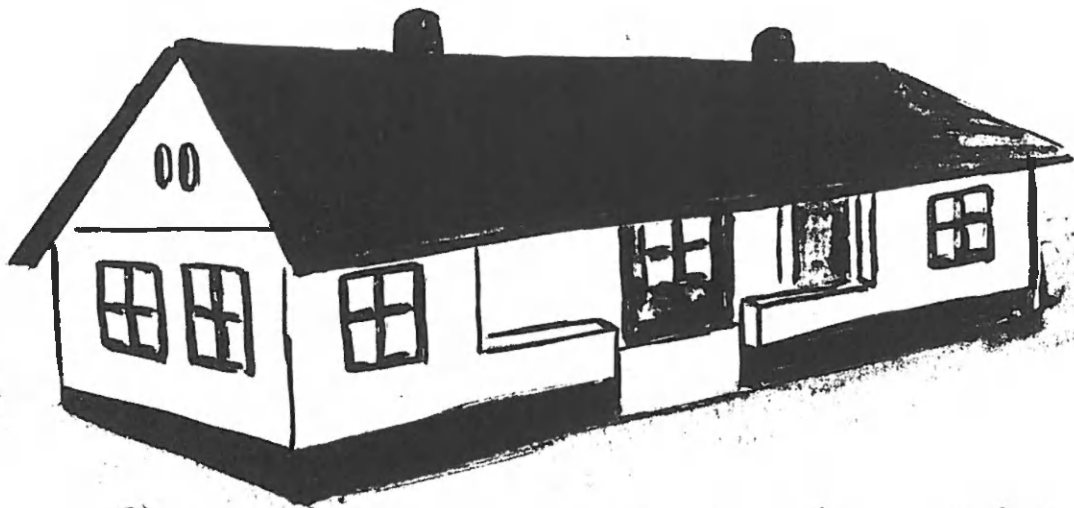
Építkezés

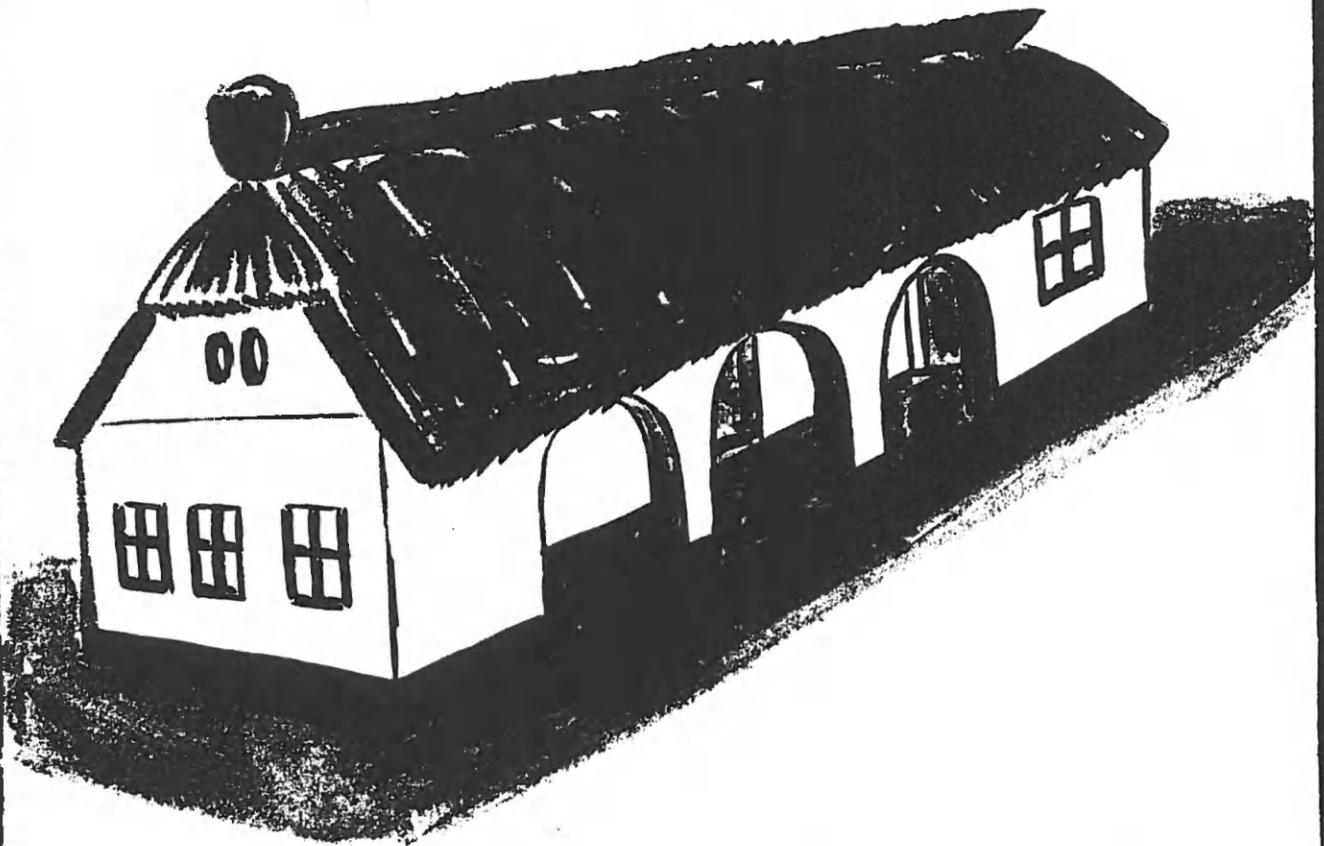
Egyszobás, füstaskonyhás, nyitott pitvaros ház

Kétszobás, nyitott pitvaros ház

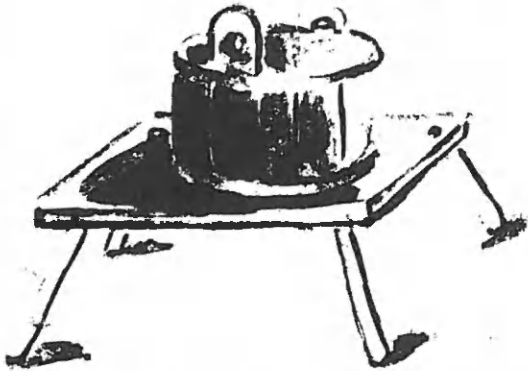

Kétszobás, nyitott tornácos ház

Kétszobás, oszlopos tornácos ház

Használati tárgyak:

Sajtár

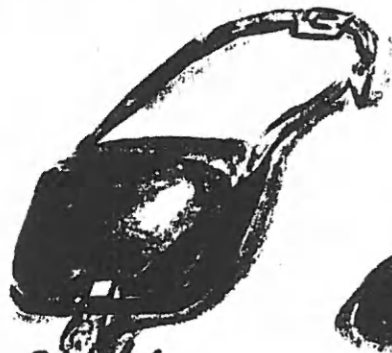
Bugyiás korsó

Csutora

Székasztó

Izák

Kájforka

Gyertyatartó

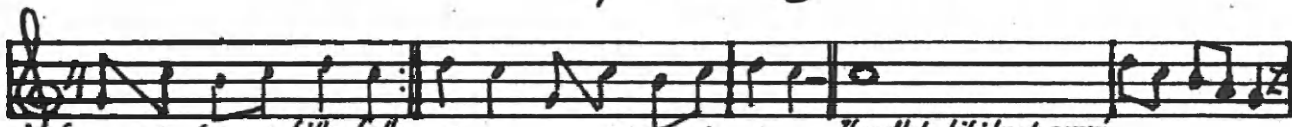
Szenuonyó

Vendégséges fazék

Luca napi „kotyoldás”

1. Lu-ca, Lu-ca, killy-kolly, há-rom, a pá-lin-kát vá-rom. *Kendtek titjárnak amgy
csirtéje legyen, mint
égen a csillag, föl-dön a fűszál.*
ge-le-ge-nye ket-tő,

2. Lu-ca, Lu-ca, killy-kolly, há-rom, a pá-lin-kát vá-rom. *Kendtek disznárnak
akkora szalonndja
legyen, mint a vendégdal.*
ge-le-ge-nye ket-tő,

3. Lu-ca, Lu-ca, killy-kolly, há-rom, a pá-lin-kát vá-rom.
ge-le-ge-nye ket-tő,

*Ha nem ad-nak kör-tét,
el-lo-pom a Dös-két.*

*Ha nem ad-nak barackot,
el-lo-pom a malacot.*

*Ha nem ad-nak gyümölcsöt,
felgyőj-tom az istököt.*

Lu-ca, Lu-ca, killy-kolly, há-rom, a pá-lin-kát vá-rom.
ge-le-ge-nye ket-tő,

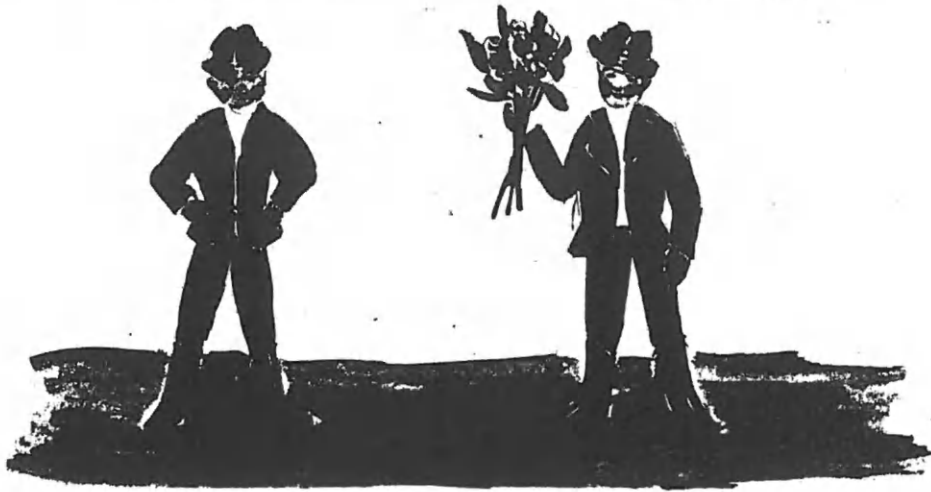

Di-ó, mo-gyo-ró, jó gye-re-kek-nek vá-ló.

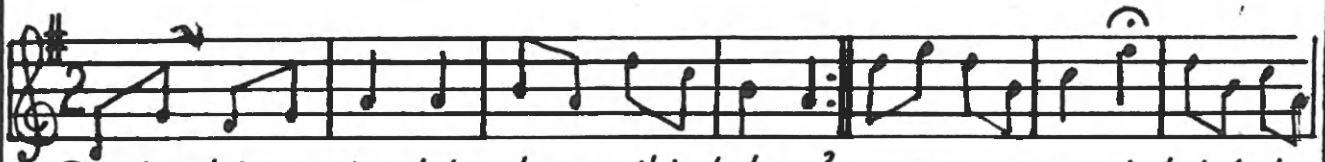
A „kotyoldás” úgy történt, hogy a „kotyoldó” gyerekek egy darab ölfőt tettek a küszöbre, vagy a pitvarba, arra rúhtak és minden kérdés nélkül rágyújtottak a mondókdjukra.

Előtte este az asszonyok elkészítették az aszaltgyümölcsöt, és hajnalban a „kotyoldó” tarisznydjába öntöttek, miután azok bevdgezték a „kotyoldót.”

Elmondta: Horváth Jónás 95 éves

István napi köszöntő

1. Tisz-te-let-re in-dul szi-ve-m, mit je-lent-sen? Mi-dön ma-i na-pot tisz-ti-gsdg-ra
Ma-ga is az Ist-ván, u-gyan, mint tisz-tel-jem?
2. Vi-gan éb-red-tünk fel e ma-i szent nap-ra, ö-rö-möket je-lent az e-gész át-
Ma-ga is az Ist-ván, ö-röm su-ga-rak-kal.
3. Ne drt-has-son ne-ki sem-mi sa-nya-rú-ság, Tel-jes é-le-té-ben ke-res-se a
Szi-vét el ne fojt-sa bú, sem szo-mo-rú-ság.

1. te-szem, Tisz-te-lő szo-kás-nak ren-de-s mód-ját te-szem.
2. lóg-nak, vé-le e-gye-tem-ben mondjuk ezt Ist-ván-nak.
3. vig-ság, Hol-ta u-tán pe-dig az ö-rök bol-dog-ság.

4. Kinek tiszteletét kívántuk megtenni, Engedd Jézus Krisztus, szerencsésen élni!
Sok szőmos esztendőt a hegyen tölteni,
Boros poharakat össze-visszatörni.
5. Dóriusnak kincsét, mivel mi nem bírjuk,
Azért büzgő szívvel mi is azt kiáltjuk:
Éljen, éljen, éljen! Hogy sokáig éljen,
Holta után pedig koronát viseljen!

6. Valamint szent István magas mennyországban,
Mi is odajussunk örök boldogságba!
Kérjük a jó Istent, egészséget adjon!
Holta után pedig üdvösséget kapjon!

Az ének az ajtó előtt hangzott el, majd a gazda megvendégelte a köszöntőket,
és pénzt adott nekik.

Elmondta: Küne József 67 éves

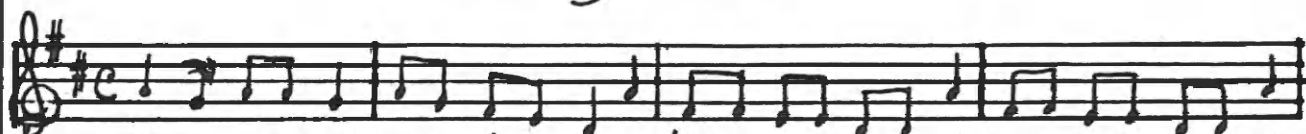

Leírása:

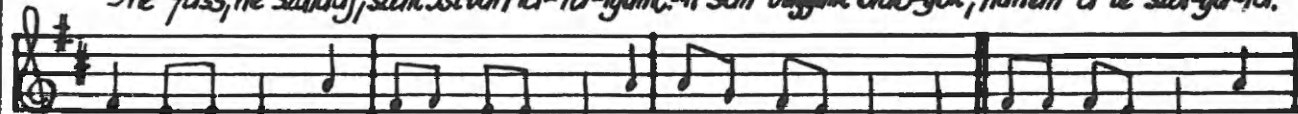
Az ének alatt láncot asörgették, nagy botokkal ütemesen doboltak hozzá. Utána behívték őket, és megvendégelték a regölöket.

(Ehmonitta: Jüine József 67 éves)

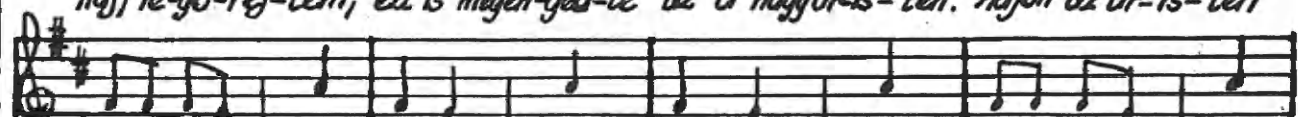
Regölés

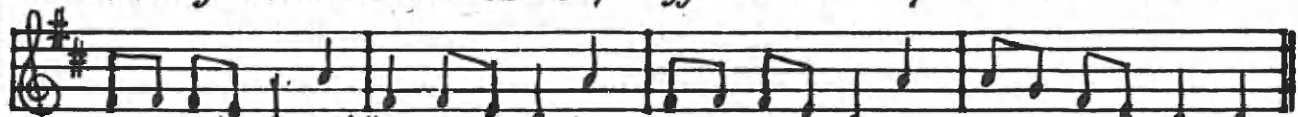
Ne fuss, ne szaladj, szent István ki-rá-lyunkt! Mi sem vagyunk ördögök, hanem a te szol-gó-id.

Haj, re-gö-rej-tem, ezt is megenged-te az a nagy Úr-is-ten. Adjon az Úr-is-ten

en-nek a gazdának két kis öt-röt, egy kis bé-rest, annak a ke-zé-be

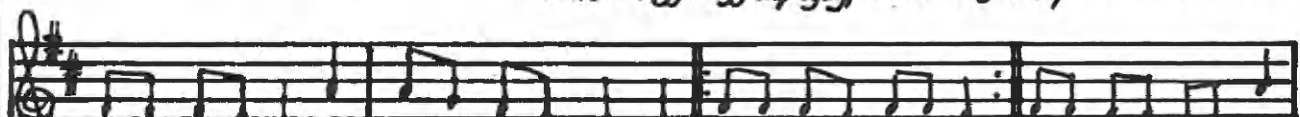
arany aso-rnyelet! Haj, re-gö-rej-tem, ezt is megenged-te az a nagy Úr-is-ten.

2. Adjon az Úristen
ennek a gazdának
két szép malacot,
két kis ölat,
egyik ölből kifusson,
a másikba ne jusson!
Haj, regörejtem,
ezt is megengedte
az a nagy Úristen.

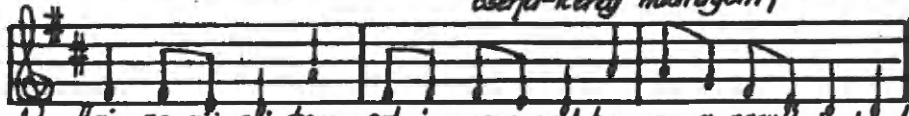
3. Adjon az Úristen
ennek a gazdának
hat csira tehenet,
tejet, vajot, deget,
hadd süszenek rébast
szegény regölöknek!

Já-tan vagon egy szép lány, kinek ne-ve Mar-i, Haj, regörejtem,
Amott vagon egy szép lány, kinek ne-ve Janci,

ezt is megenged-te az a nagy Úr-is-ten! Gyírfa-kéreg bocsko-rom, ha szabad bocsaszogom!
Aserfa-kéreg nadrógom,

Haj, re-gö-rej-tem, ezt is megenged-te az a nagy Úr-is-ten!

Korbácsolás

Aprószentek napjára minden iskolásfiú és legény fűz vesszőből korbácsot font, és elment a lányos házakhoz. Először a ház asszonyát, majd a lányt korbácsolták meg a következő mondóka kíséretében:

„Hála Isten megértük aprószentek napját.

Adjja Isten, többeket is érthessünk!

Nem ilyen búval, bánattal, örvendetes napokkal.

Keléses ne légy, porzsáuds ne légy!

Ebben az új esztendőben friss, jó egészségben légy!

Borért küldnek, vízért menj, vízért küldnek, borért menj!

Lenek küldnek, főnek menj!

Házassodj!

Keléses ne légy, porzsáuds ne légy!

Férjhez menj, férjhez menj!

Adjon Isten bort, búzát, békességet,
holtod után léleküdvösséget!”

(Ézért szintén ajándék járt, leginkább pénzt adtak a korbácsolónak. Csak az mehetett korbácsolni, aki „kotyolni” is volt.)

(Elmondta: Horváth János 95 éves)

Húsvéti népszokások

A keresztanyák egy „polituros” tojással és egy mákos- vagy dióspatlkóval ajándékozták meg keresztgyermeküket. A tojásfestéssel egy-két asszony foglalkozott. Először megfőzték a tojást, azután spirituszban oldott piros festékekkel bedörzsölték, majd politúrral kifényesítették.

Húsvét utáni vasárnap „komáltak”.

A piros tojást elcsereálték, „komáltak” és azután tojás-komák voltak. A komálás a következő rímus kíséretében zajlott le:

„Koma, koma, komálunk,
Észtendőre kapálunk,
Ha élünk, ha halunk,
Mindig komák maradunk.”

Azután komának is szólították egymást a mindennapi életben.

A komálást estig tartó játék követte. Az utána folyt a játék, amelyben részt vett minden leány és legény. Ilyen volt a

Hatosfutás.

Két játékos állt a játszótér közepén, ők voltak a „esordások”. A többi játékos két oldalt állt fel és adott jelre szaladva helyet eseréltet. Akiiket elfogták a esordások, azok lettek a fogók.

Lakodalmi szokások

Amikor a legény igenlő választ kapott a leánytól, - ez rendszerint a legény harmadik útjára történt, „jegykendőt” váltottak. A legény első útjára nem egyedül ment, hanem a „szerző” kísérte el, aki a keresztapa, sógor, vagy jó ismerős volt. A „szerző” kérte meg a leányt szüleitől a fiatalember számára.

A lakodalmi készülődés 3-4 nappal előbb kezdődött. A szokásasszonyok napokon keresztül sütittek, főztek.

Az esküvő reggelén a vőlegény „násznépe” elment a „vőlegényes” házhoz, és kikérte a vőlegényt apjától. Az első vőfély a következő szavakkal indította útra a „násznépet”:

„Tisztelt Gyülekezet! Isten szent nevében induljunk el innen asendes békességben! Vőlegény urunknak keressük fel párját, az ő drága kincsét, ékes menyasszonyát! Szerezzünk ma neki örömet, boldogságot! Hozzunk a keblére egy szép gyöngyvirágot! Majd először Isten hajlékába visszük, hol szent dildás után boldognak hisszük.”

Ezután zenezóval elvonultak a „menyasszonyos” házhoz.

A menyasszonyos háznál azalatt öltöztették a menyasszonyt. Amikor a vőlegény násznépe a házhoz ért, a vőfély így kért beboosítást:

„Ez azon szép hajlék, ahová indultunk, tehát idetalálkoztunk. Menyasszony, vőlegény elöttünk újítsát meg egymásnak tett szándékát, hogy felkereshessük az Úr szent hajlékát. Békesség e háznak! Jó napot kívánok. Én egy más seregnek követe kinn állok. Bátor vagyok e ház urához szólni, hogy itt van-e a násznagy, azt megtudakolni.”

Menyasszony kikérése esküvőre:

„Szerencsés jó reggelt adjon az Úristen! Hála, hogy e napra felvirradtunk épen. Megjött már az óra, melyben magzatjuknak oltárhoz kell lépni, mint szép menyasszomynak. É járásban jöttünk azért e hajlékba, hogy elvezessük őt az Isten házába. Kérjük azért az édes szülőket, eresszék útra kedves szülőjüket!”

Az esküvőre zenészővel kísérték a násznépet, majd a templomból hazatérve a menyasszonyos házhoz, az első vőfély így kérdezkedett a házba:

„Drága Uraim, kedves vendégeink! Nem voltak hiába fáradozásaink. Szép menyasszonyt kaptunk a vőlegény mellé. Ők megesküdték már, mint Isten rendelé, legyen az Istennek dicsőség a mennyben. Szerencsésen járunk nagy dolgunkat végbe. Legyen az Úristen vezérünk minden-

ben! Ami még hátra van, érjék végét szépen! Utál-
ják az új párnák szent eskütétele lelkeiknek örök
jára és üdvére! Az Isten dicsője szóljon a fejük-
re, valamint az őket nemző jó szülőikre!"

A gazda beengedte a vendégeket, majd ebédig tánc következett.
Amikor az ebédidő eljött, a vendégsereg asztalhoz ült. A vőfélyek dol-
ga volt, hogy az ételt asztalra hordják. Minden fogás előtt köszön-
tőt mondtak. Érdekes versek ezek. A „leves-köszöntő” így szólt:

„Érdemes Vendégim! Nem üresen jöttem, étellel ter-
helve vagyok mindkét kezem. De mielőtt hozzágyül-
nának, büszkő szíveddel hálát is adjunk az Úrnak! De,
hogy én most ilyen hasszan ne papoljak, és e forró
tálatól sebeket ne kapjak, vegyék el tőlem ezt a
forró talat, amelyet ujjaim tovább nem állnak!
A hátam mögött is még húsz legény vagyok,
azoknak a kezét is sütogetni nagyon. Ne tán-
torogjon hát most előttem senki, mert a nyakát
hamar lefordázom neki. Itt van hát a leves, ezu-
tán jön a hús, azért hát senki szíve ne legyen
bús! Massza, muzsikustok, szóljon hát a vég „duss!”
Ezzel dicsérettessék az Úr Jézus Krisztus!”

Az ebéd volt: Tyúklevés, „ludgege” tésztával. Főllhús, leginkább hagy-
mamirtással. Rizs tyúkaprólékkal. Rétes: túrós, led-
posztás-, mákos-, diósrétes. Pecsénye savanyúpapri-

kával télen, nyáron fejessalátával. A süteményeket, tortákat nem ismerték, hanem az ebédet foszlós fánktésztából készült perece-
vel zárták be. Később csináltak már „pörkölttortát” is. Olvasz-
tott cukor és aprított dióbébből készítették valóságos mesterre-
meket, cukorhabbal és „rókszemecukorral” díszítve. Néhány
asszony mestere volt a „vertperes” és „vaniliásperec” készí-
tésnek. Talán közben finom kuglóffal kedvelték a vendégeket.
Ugyanazok felszeletelt koldesot dobáltak a „nyaszolyóáldányok”
és „nyaszolyóasszonyok”, amelyet „himnes szakajtóruhában”
vittek a nászmenetben. A vőfélyek pedig borosüveget vittek,
nyakán egy-egy szép vaniliáspereccel.

Kásapénzt szedtek a szakácsnőknek. Egyik asszony bekötötte
a kezét, majd az első vőfély elmondta a vendégeknek, hogy el-
égette a szakácsnő a kezét, és azért kéri a vendégeket, -elb-
ször is násznagyuramékat, -hogy nyissák meg erszényüket,
orvoságra valóbt adjon ki-ki a beteg szakácsnő számára.
Ezután a szakácsnő nagy levesmerő kanalat vitt körül az
asztalnál, mindenki pénzt tett bele, melyen a konyhában
elosztottak. Ez volt fáradtságuk díja, amiért már napok
óta sütöttek, főztek.

Ebéd és vacsora közben „dussoltak”. A cigányok mindenki
nótáját elhúzták, aztán egy tányérral végigjártak az asz-
taloknál, és a vendégek pénzt tettek abba. (A „duss” szó
„d”-je hasonult „t”-re.)

Ilyen dal volt a következő:

Meg-ka-páltuk a szőlő-kel há-rom ízben is, Fa-ra-doza emle-gessük
Nem se-j-nál-tuk ná e-rőn-ke-t, de van haszna is. Ré-re-re-re emle-gessük
a sü-let ne-vét, Maza, pejtés, vígoda-va igyuk a le-vét! Ré-re-re Mi is mondjuk neki-je,
alják: egy-lésé-gre ez a jó bor! Ez a jó bortásék, Jé-zus dicsér-tes-sét, Jé-zus neve
mindörök-ké dicsér-tes-sét!

Egy másik dal:

1. Az i-gaz Messi-as már el-jött, A vj-zet is bor-ról tet-té, Há-nán memnyegzőben.
Sok-fé-le uso-dó-ka-t köc-tünk tet-té. A máz-né-pet vendé-gol-te
2. Nagy la-ko-dalmat ök kez-dé-nek, Öt kö-ve-ték ta-nít-va-nyji, Há-nán memnyegzőben.
Jé-zust is meghívták vendégnek. mint a tyúk-ot a fi-a-i,
3. Az el-ső tál é-telt felhoz-ták, Ietszél minden-bei az é-tek, Há-nán memnyegzőben.
Jé-zust pe-dig uzsal, kíndl-ták, csak a borban volt a vé-tek
4. Jé-zus a-mi-ja hogy ezt megít-ta, Fiam,-monda boruk ni-nasen, Há-nán memnyegzőben.
fo-gy-ko-zá-su-ka-t meg-szánta. azért semmi kedvük si-nasen,
5. A sac-gák frissen si-e-té-nek, Jé-zus borra változ-tat-ta, Há-nán memnyegzőben.
kútból hat vödör-t meg-tölté-nek. első csodá-ját mu-tat-ta.
6. Adja Isten, mi is örül-jünk! Jó bor mellett, duda nélkü-l, Há-nán memnyegzőben.
Mikor lakodalmat hirdet-jünk. bolond a tane ugrás nélkü-l.

Utasora után kocsira tették a menyasszony ládáját, módosabbaknál a „sublót”, tetejére rakták az agyneműt és a vőfélyek nébasszóval elvitték a vőlegényes házhoz. Mielőtt a menyasszony szülei kiadták volna a kelengyét, a menyasszony kinyitotta a kocsit és a „Zörög a kocsin” ismert dallamára énekelték:

„Zörög a kocsin, pattogat a famesi, tekin értem jönnék!
Jaj, édesanyám, kedves szülő dajkám, de hamar elvieszek!

Kocsira ládám, melléje a párnám, magam is felülök.
Jaj, édesanyám, fellevele dajkám, de hamar elvieszek.

Két szegény legény vándorútra kézzül, de ninasen kenyere,
Süss neki rétest, főzz neki levest, hadd legyen jó kedve!

Elmondta: Glavák Józsefné 80 éves.

Külön kell szólni a „pozsovic”-ról.

Feladata volt a vendégek „beszólítása.” Vasárnap, szerdán és lakodalom reggelén felkereste azokat a családokat, akiket az örömszülők meg akartak hívni, és a következő szavakkal adta tudtukra a meghívást:

„Megkövetem az Urakat! Megmondom, mi járatban vagyok. Én vagyok N.N. bátyám követe. Szépen tiszteli és kéri őket, legyenek szivesek vasárnap eljönni ebédre. Egy tányér metélt-leves, egy tányér rétes, egy tányér pacsenye, egy pár pereg, egy pár pohár borra. Amellé az Isten majd többet is rendel. Dicséertessék a Jézus Krisztus!

Lakodalom napján a nászmenet előtt haladt kék vagy rózsaszín bakrétával a kalapjában. Kurjongatott, rigmusokat mondott, pl.

„Ez az utca kanyarékos, menyasszonyunk takarékos!”

A falu egy-egy szegény embere töltötte be ezt a tisztséget, amelyért némi kis pénz, lakodalom napján pedig ebéd és vacsora járt. Ameddig a lakodalom tartott, helye volt a hivatalos vendégek között.

[Gyermekkori élményeim alapján.]

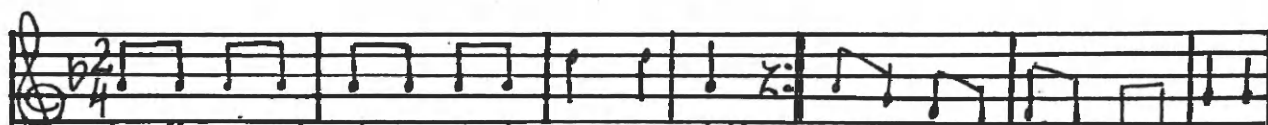

Kocsis, kocsis komámasszony...

~
Kocsis, kocsis komámasszony,
Mért vagy olyan sovány asszony?
Azért vagyok sovány asszony,
Mert a lányom cigányasszony.
Pénz, pénz csörrenik, ládám kulcsa pörrenik,
Felültem én a tűzhelyre, kiégett a szoknyám,
Elmentem én a szabóhoz, szabattam rá foltot.
Szabólegény szeret engem, csizmadia vesz el engem,
Az varr nekem sárga cipőt, kibe' ugrom tizenkettőt,
hopp!

Kerítettünk édes...

1. Ke-rit-tas-sünk é-des ró-zám egy kis vőrt! Af-ra megy az i-ró-de-át Új-vár-
Új-vár be-lül be-me-szél-jük szép tisz-tárt,
Jobb te-né-ke-d é-des ró-zám, mint né-ke-m, Éj, zse-lyem, pet-re-zse-lyem, hopp, hopp,
2. Té-ged sze-ret az én ál-gyom, nem én-gem.

1. ba, ar-ra megy az i-ró-de-át Új-vár-ba.
2. hopp! Éj, zse-lyem, pet-re-zse-lyem, hopp, hopp, hopp!

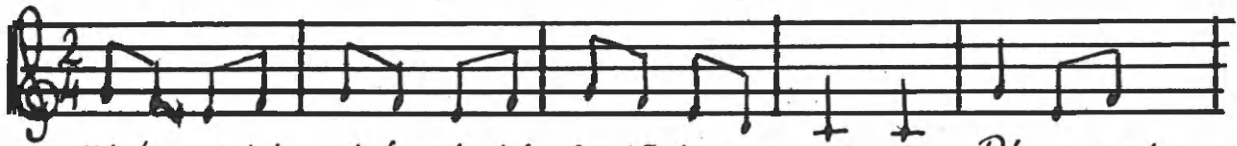
A játék leírása

A kislányok körben szökdelő léptekkel jártak a dallamra, egy a kör közepén, és az ismétlődő dallamról egy társát kiválasztva pörögtek, a kör pedig tapsolt az énekhez és tánchoz.

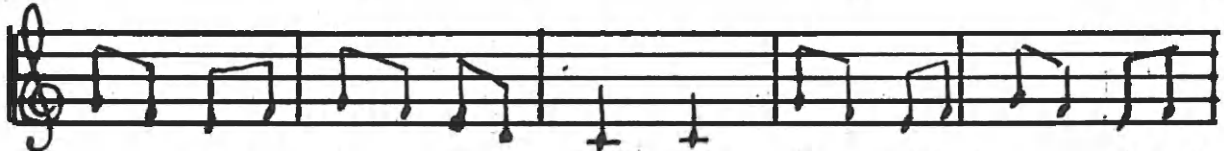

Körben állva játszották. Egy játékos a körön kívül járt, az utolsó szavaknál választott párt.

Mit kerülök, mit fordulok...

Mit ke-rü-lök, mit for-du-lok, Szent-J-lo-na vá-rát. Pé-rom-nak

meg-sze-ret-tem ke-gyel-me-tek lá-myokt. Nincs mi-né-künk, nincs mi-né-künk

szép el-a-dó lá-myunk. Ne csúrd, ne ta-gadd, mert meg-lát-ják

kis vá-sár-ban, nagy vá-sár-ban pi-ras al-mát ár-ul. A mi lá-myunk

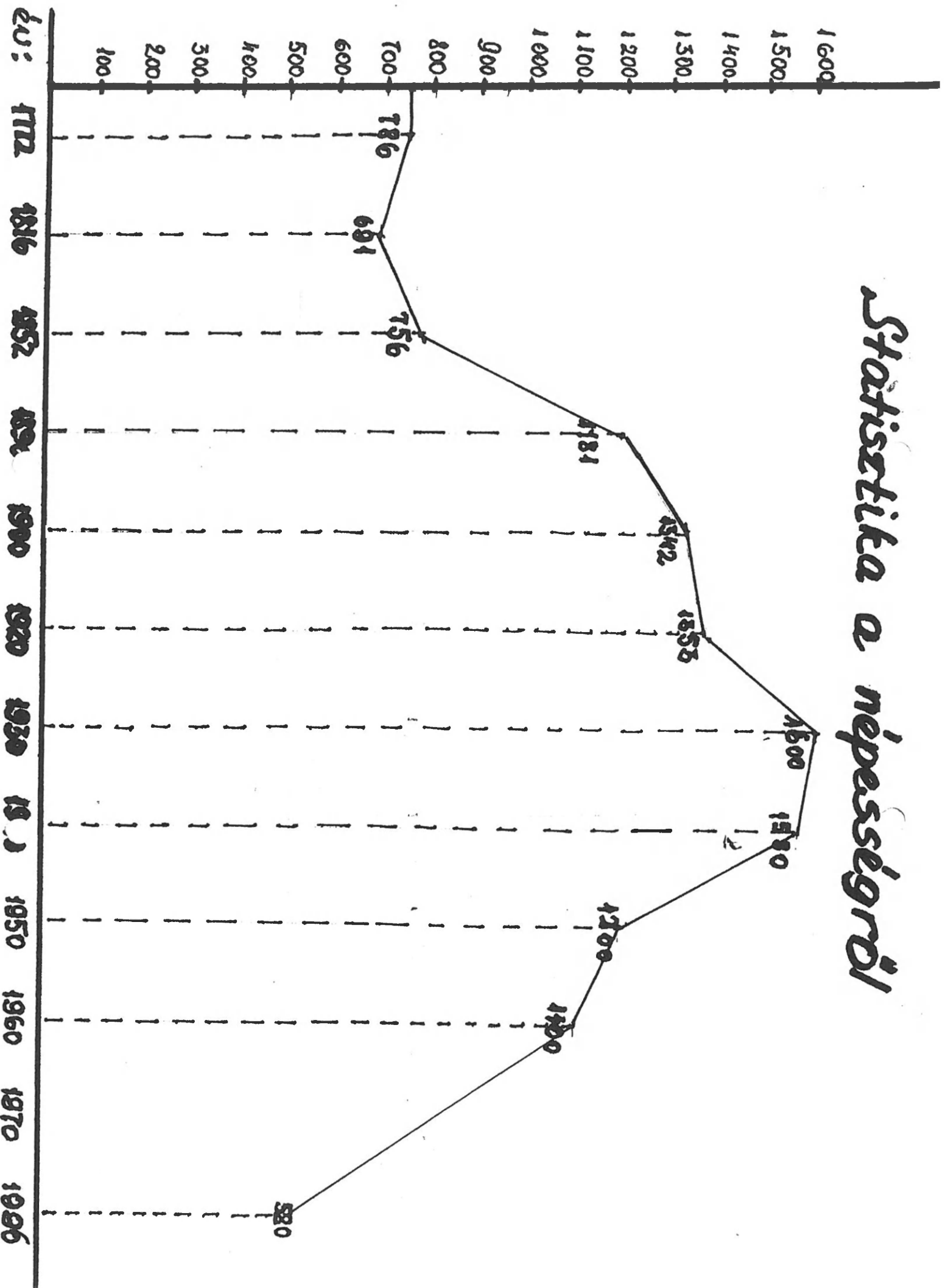

oly szép, oly ke-eses, kis-aj-tó-ba ki se néz, száz a-ranygü-

rü-je. Nyír-fa-póz-na, zöld gi-li-ee, ez lesz a mi lá-myunk.

Statistika o népeségörði

Néhány gondolat, amely felmerült bennem az emlékek kapcsán:

- 1./ A XIV. sz-tól két Baconok szerepel. Most Nagyrécsse egyik szőlőhegye „Bacónak”. Vajon, nem itt lehetett az egyik Baconuk vagy Baconok nevű falu?
- 2./ Az 1300-as években volt papja az egyik „Bakonok, Bakolnok, Baconuk”-nak. Ebből következik, hogy templomának is kellett lenni. Ugyancsak az 1500-as évek elején is névszerint említik a falu papját. Hol lehetett a templom? Lehetne esetleg az alapjára ráakadni Bakómona tetőn egészen a Józsefhegyi haranglábig? Hol lehetett az „Egyházabakonok”.
- 3./ Még az 1760-as években is akkora víz volt a mai falu helyén, amelyen tutajjal közlekedtek. Az írás szerint „folyók” egyesültek, ezért kellett a szárazföldek között közlekedni tutajjal. Felső Bakolnok és a mai Bacónak között?
- 4./ A Kanizsai családnak a korai középkorban már kapcsolata volt a faluval, hiszen királyi adományként kapta. Így juthattak kapcsolatba Bakonaki Török Lászlóval, Bakonaki Balkoval, Bakonaki Szalai (vagy Szabari) Benedekkel, akik hűen kitartottak Kanizsa vára mellett. Úgy gondolom ezek alapján, hogy Bakonok fiatal férfiai végig ott harcoltak a török ellen.
- 5./ A falu kir. birtok volt? Gyakran cserélt gazdát: Török László - Bornemissza - Kanizsai - Berzence várúra - Majtényi családok váltják egymást. Nem ritkák a vagyon-perek. Mégis csak értékes középkori falu lehetett.

6./ Hogyan tűnhetett el a „Döngölszege” nevű település nyomtalanul?

7./ A Jagodics család által 1741-ben adományozott kehely hova tűnhetett el? Még az 1950-es évek közepén megvolt a plébánián, sőt az 1980-as évek elején is láttam.